

De avifauna van het eiland Marken, II.

Broedvogels 1942.

Trekvogels September 1941—Maart 1943.

(21ste publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”).

(met 11 tekstfiguren)

MEDEGEDEELD DOOR

W. J. RESOORT.

*„Wanneer men uyt den stroom en Pampus raectt voorby,
Soo doet ter slincke kant in see sich op wat weyland,
Dat Marcken heet van ouds, een laegh en visschers-eyland.”*

Uit de „Gysbrecht van Aemstel”.

Inleiding.

Sedert Op de Coul in de 2de publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers” zijn faunistische gegevens van Marken, verzameld in 1929 en 1930, publiceerde¹⁾, zijn er ruim 10 jaren verlopen, waarin niet op dit eiland waargenomen is. Het hervatten van het waarnemen op dit laatste Zuiderzee-eiland was dan ook na dit decennium van rust niet alleen belangwekkend vanwege de vele veranderde factoren, die op de vogelstand hun invloed doen gelden, maar ook noodzakelijk, gezien het feit dat Marken binnen afzienbare tijd geen eiland meer zal zijn. Van de veranderingen is in de eerste plaats te noemen de afsluiting van de Zuiderzee, hetgeen meebrengt dat het eiland 's winters niet meer overstroomd wordt, waardoor de aanplant van houtgewas en de uitbreiding van tuingrond mogelijk geworden is. Thans, na ruim 1½ jaar waarnemen, is dan ook de tijd gekomen om de gegevens, welke door vele waarnemers bijeengebracht zijn, voorlopig vast te leggen.

Gedurende deze periode is op 29 dagen waargenomen en wel door de volgende leden van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”: Th. Beltermann, G. J. H. Vl. Bosch, Dr J. R. H. Schaank, H. J. Slijper, H. Veldkamp, A. L. J. van IJzendoorn en door mij persoonlijk. Verder was de heer G. Bos te Haarlem zo vriendelijk zijn gegevens van 3 bezoeken aan het eiland ter beschikking te stellen. Voor een nadere bespreking van het aantal dagen, waarop geobserveerd is, vergelijkte men overigens het overzicht van de waarnemingsdagen.

Ondanks het aanzienlijke aantal waarnemingsdagen doet zich het gemis voelen, dat er zowel tijdens de voorjaars- als de najaarstrek niet gedurende een aantal aaneengesloten dagen waargenomen is. Alleen op die wijze is het immers mogelijk een juist beeld te geven van de richting en intensiteit van de trek over het eiland. Hopelijk gebeurt dit nog in de komende jaren, vóórdat Marken heeft opgehouden een eiland te zijn.

¹⁾ P.G. Op de Coul: Avifauna van het eiland Marken. Orgaan Club Ned. Vogelk., 4, p. 1—13, Juli 1931.

Voordat overgegaan zal worden tot het bespreken en opsommen der blijvende en tijdelijke avifauna, zal eerst een topografische beschrijving en een beschouwing van de oecologische factoren gegeven worden.

Verder zal naast een overzicht van de waarnemingsdagen ook de ligging van Marken in de toekomstige polder besproken worden en tenslotte zullen nog enige gegevens betreffende de volksnamen worden opgenomen.

Topografie van Marken.

Het eiland Marken, dat ongeveer driehoekig van vorm is (fig. 1), wordt door het Gouwmeer van het vasteland van Noord-Holland gescheiden. Het ligt op ongeveer 5 km ten Oosten van Monnikendam en op iets grotere afstand ten Zuid-Oosten van Volendam. Vanuit eerstgenoemde plaats is er meerdere malen per dag een regelmatige bootverbinding met het eiland, terwijl er 's zomers — ten gerieve van de toeristen — ook boten naar Volendam varen.

De kadastrale grootte bedraagt 254, 33.94 hectaren; het aantal inwoners is ± 1400 ¹⁾. Het eiland telt een zevental buurtschappen of gehuchten, te weten aan de Westkant van het kanaal: de Havenbuurt, de Kerkbuurt of Monnikenwerf (fig. 2) en de Kets, aan de andere kant van het kanaal liggen de Wittewerf, de Grootewerf, de Rozenwerf en, als meest geïsoleerde, de Moeneswerf (fig. 3). De huizengroepen om de haven, officieel

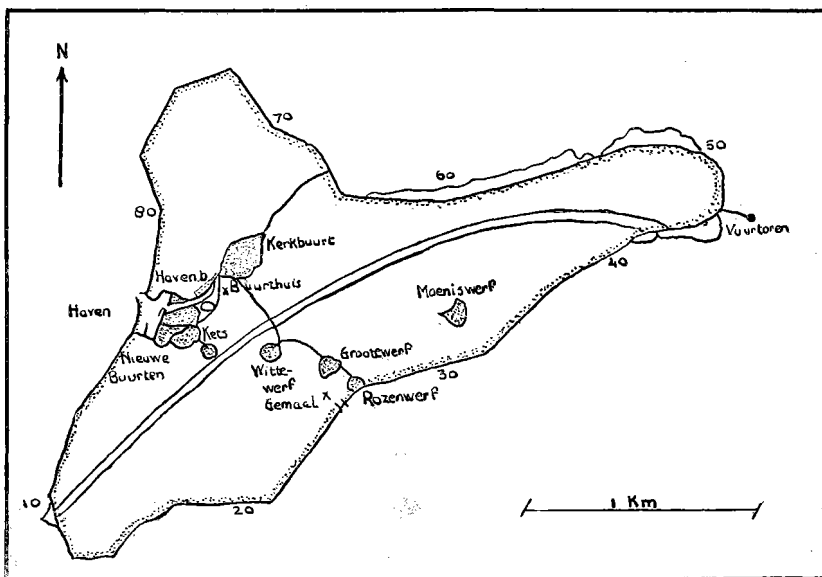

Fig. 1. Het eiland Marken, zonder het reeds bestaande dijkvak.

¹⁾ Deze en andere gegevens zijn ontleend aan: P. Kuin Jr., Het eiland Marken, 1932, Uitgave van Noordhoff, Groningen, en aan het Jaarboekje voor de Provincie Noordholland, 1941.

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 2. Gezicht op de Haven en Kerkbuurt, op de voorgrond werkzaamheden voor de nieuwe dijk; Marken, 31 Mei 1942.

Havenbuurt geheten, bestaan in wezen uit de eigenlijke Havenbuurt, de nieuwere huizen langs de havendijk en de Nieuwe Buurten I, II, III en IV. De laatste buurt en een gedeelte van de Kets zijn geheel op palen gebouwd, terwijl al de overige oudere woningen op terpen gegroepeerd staan.

Marken wordt omgeven door een zeewering, welke, evenals de havenwerken, geheel door het Rijk beheerd en onderhouden wordt. Op de kruin van deze ruim 8 km lange dijk (fig. 4) ligt een smal, maar goed onderhouden dek van klinkers, welke een wandeling om het eiland gemakkelijk

maakt. Het kanaal dat dwars door het eiland loopt, is in de jaren vóór 1830 gegraven en vormde tot voor een tiental jaren een breed rietgwas, dat — uit vogelkundig oogpunt bezien — in de crisisjaren omstreeks 1934 helaas gecultiveerd is. Een indruk, zoals het vroeger geweest moet zijn, geeft de photo van Op de Coul in voornoemde publicatie en in „De Vogels van het Zuiderzeegebied”.

Wegen zijn er maar weinig op het eiland; genoemd moeten worden de weg van de haven naar de Kerkbuurt en van deze buurt weer naar de kust (Minneweg) en naar de Rozenwerf. Ten slotte loopt er nog een pad van de Grootewerf naar de Moeneswerf.

Aan de uiterste Oostpunt van het eiland staat een flinke vuurtoren. (Men vergelijk de photo in „De Vogels van het Zuiderzeegebied”). In het O. deel van het eiland ligt tevens het weinige buitendijkse land, n.l. langs de Noordkant een vrij lange strook (fig. 5) en een veel kleiner gedeelte tussen de vuurtoren en het sluisje aan het Oosteind van het kanaal (fig. 6). Deze delen schijnen geen bijzondere naam te hebben. Aan de andere punt van het

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 3. De Moeneswerf, op de voorgrond een stukje bouwland; Marken, 28 Juni 1942.

eiland, het Kruis, ligt nog een soort van strekdammetje in het meer.

Nu er geen sprake meer is van onderlopen van het eiland, werd de laatste jaren al aardig wat bijgebouwd in „moderne” bouwtrant. Afgezien van het Buurthuis, gelegen tussen Haven- en Kerkbuurt (het gebouw dient gedeeltelijk voor medische doeleinden, gedeeltelijk voor het Nijverheidsonderwijs) en een enkele boerderij, zou ik niet graag beweren dat deze nieuwbouw het eiland verfraait. Gelukkig is dit echter beperkt gebleven tot de buurten aan de Westzijde van het kanaal. Trouwens in het algemeen schijnt er, volgens Kuin (p. 8—11), bij de bevolking een migratie van de Zereide (dat zijn de werven aan de Oostzijde van het kanaal) naar de Haven- en Kerkbuurt en de Kets te bestaan, waar meer dan 80 % van de bevolking woont, terwijl zij ook overigens de voornaamste werven van het eiland zijn. Zoals de naam reeds aanduidt, staan in de Kerkbuurt de kerken van het eiland; hier is ook het gemeentehuis en bevinden zich de, zoals van zelf spreekt 2, scholen van Marken.

De meeste vreemdelingen komen niet verder dan de laatstgenoemde buurten.

Op deze plaats moet tevens nog met nadruk gezegd worden dat slechts een klein deel van de bevolking vreemdelingenindustrie bedrijft en lang niet alle inwoners, zoals oppervlakkig wel eens wordt aangenomen.

Wat de overige bestaansmiddelen betreft, deze schijnen nogal uiteen te lopen. Van oudsher is er een aantal veehouders. Het eiland bestaat n.l. — voorzover het niet tot de werven behoort — bijna geheel uit grasland (fig. 7; zie ook fig. 2 en 3), waarbij thans ook tuingrond komt. Het is misschien wel aardig te vermelden dat, volgens een belangrijken boer

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 4. Spijkergerlooiing dicht onder de vuurtoren aan de Zuidkust, met brandnetels overwoekerd; Marken, 28 Juni 1942.

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 5. Buitendijks land aan de Noordkust, als schapenweide gebruikt; Marken, 28 Juni 1942.

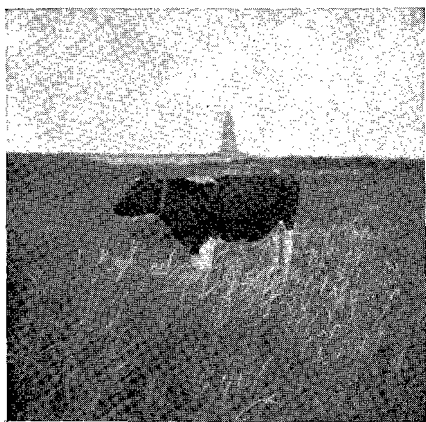

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 6. Buitendijks land bij de vuurtoren aan de Zuidkust, begroeid met riet en gras, gebruikt om koeien te laten grazen; Marken, 28 Juni 1942.

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 7. Het Oostelijk deel van het kanaal; Marken, 31 Mei 1942.

Het stuk naar de vuurtoren toe wordt in het algemeen de Oost genoemd en het gedeelte tussen de nieuwe polderdijk en de Minneweg het Noordwest.

Overzicht van de waarnemingsdagen.

In de eerste waarnemingsperiode (1929—1930) is gedurende 22 dagen op Marken waargenomen, terwijl in de maanden September 1941—Maart 1943 26 bezoeken aan het eiland gebracht zijn, met in totaal 29 waarnemingsdagen. Per maand zijn deze dagen als volgt verdeeld: Januari 3,

op Marken, het aantal schapen en koeien begin 1943 resp. ± 200 en ± 180 bedroeg en dat er slechts enkele paarden voorkomen. In hoeverre de vroeger zeer belangrijke hooihandel van betekenis is, weet ik niet; Kuin vermeldt er niets over. Een klein aantal Markers is nog ter visscherij, terwijl ook thans nog meerdere tientallen op de groote vaart zijn. Zeker is echter dat de visscherij zijn grote betekenis heeft verloren: in Januari 1943 waren er nog slechts 17 of 18 botters in de vaart. Meerdere Markers waren tot voor kort ook werkzaam bij de M.U.Z. voor de werkzaamheden aan de nieuwe dijk als bakschippers, steenzetters en dergelijke beroepen.

Voor kaarten van het eiland zij men verwezen naar de topografische bladen 331 en 313, schaal 1 : 25.000. Locale namen voor de verschillende delen van Marken zijn legio. Het aantal voor de kleinere percelen loopt zeker wel in de honderd; het opnoemen van al deze namen valt echter buiten dit bestek. Als hoofdindeling kan het volgende aangehouden worden: ten Z. van de werven aan beide kanten van het kanaal resp. het Z.W. en het Z.O., waarvan het meest W. deel het Kruis genoemd wordt.

Februari 1, Maart 2, April 2, Mei 3, Juni 4, Juli 3, Augustus 3, September 3, October 1, November 3 en December 1. Met de, in de vorige publicatie vermelde data medegerekend, beschikken wij thans over gegevens afkomstig van 51 dagen uit alle maanden van het jaar. De spreiding is dan: Januari 3, Februari 2, Maart 4, April 3, Mei 4, Juni 9, Juli 3, Augustus 3, September 5, October 4, November 8 en December 3. In het algemeen is er dus gedurende de eerste maanden van het jaar het minst waargenomen, in het bijzonder Februari is slecht bedeed.

In het navolgende overzicht zijn naast de data de waarnemers genoemd, met daarachter het door hen bezochte deel van het eiland.

1941:

- 2 September — Resoort. Haven - Kruis ¹⁾ - Rozenwerf - Vuurtoren - Minneweg - Kerkbuurt - Buurthuis - Havenbuurt.
- 9 November — Resoort. Haven - Vuurtoren - Rozenwerf - Kruis - Haven en Buurthuis.

1942:

- 6 Januari — Resoort. Haven - Vuurtoren - Kruis - Haven en alle werven en aanplantingen West van het kanaal.
- 22 Januari — Slijper. Haven en Kerkbuurt en aanplantingen.
- 15 Maart — Belterman. Werven W. van het kanaal, weiland in de buurt van het Kruis.
- 11 April — van IJzendoorn. Haven - Buurthuis - Kerkbuurt - Vuurtoren - Kruis en Havenbuurt.
- 19 April — Bosch en Resoort. Haven - Vuurtoren - Kruis - Haven - omgeving Buurthuis.
- 3 Mei — van IJzendoorn en Resoort, later ook Veldkamp. Haven - Vuurtoren - Rozenwerf - weilanden bij het Kruis - Kruis - Haven - omgeving Buurthuis en weilanden daarachter aan het kanaal.
- 14 Mei — Belterman en Resoort. Haven - Vuurtoren - Rozenwerf - weg naar Kerkbuurt - Buurthuis (R.) - Haven - Kruis (B.) - weilanden in het Z.O. - Buurthuis en Kerkbuurt.
- 31 Mei — Schaank en Resoort. Haven - Vuurtoren - weilanden bij de Vuurtoren (Sch.) en het kanaal langs en daarna naar de Rozenwerf (R.) - Kruis - Kanaal tot aan de Kets en omgeving van het Buurthuis.
- 4 Juni — van IJzendoorn. Haven - Vuurtoren - Kruis - weilanden bij het Kanaal - Buurthuis.
- 6 Juni — Resoort. Haven - Buurthuis - weilanden in het N.W. - weilanden in het Z.O. achter het Buurthuis.
- 7 Juni — Resoort. Buurthuis - Minneweg - weilanden in het N.W. - Vuurtoren - langs het kanaal naar de weg - Rozenwerf - weilanden in het Z.O. tot aan het Kruis - langs de N.-kant van het kanaal naar de werven terug.

¹⁾ Waar niet nader aangeduid, is langs de dijk gelopen.

- 28 Juni — Schaank; Bos. Haven - Kruis - Rozenwerf - weg naar de Kerkbuurt - Buurthuis - Minneweg - Vuurtoren - Rozenwerf - weg naar de Havenbuurt (Sch.) - Haven - Kruis - Rozenwerf - weilanden in het Z.O. - weg naar de Haven (B.).
- 3 Juli — Resoort. Haven - Buurthuis - Minneweg - later weilanden tussen Minneweg en Vuurtoren.
- 4 Juli — Resoort. Buurthuis - Minneweg - Vuurtoren - Kanaal tot aan de weg - Moenes- en Rozenwerf - weilanden in het Z.O. - dijk van Rozenwerf tot Kruis - weilanden in het Z.W. - Buurthuis - Haven. Havenbuurt - Vuurtoren - Rozenwerf - Kerkbuurt - Havenbuurt.
- 29 Juli — Schaank. Haven - Buurthuis - Minneweg - Vuurtoren - Rozenwerf - Kerk- en Havenbuurt.
- 15 Augustus — Resoort. Buurthuis - Havenbuurt - Vuurtoren - Kruis - W. deel van het kanaal - Havenbuurt.
- 16 Augustus — Resoort. Haven - Vuurtoren - Rozenwerf - Kerkbuurt - omgeving Buurthuis - Havenbuurt - Kruis en de weilanden aldaar - Haven.
- 25 Augustus — van IJzendoorn. Zelfde route als op 25 Augustus.
- 9 September — van IJzendoorn. Havenbuurt - Buurthuis - Rozenwerf - Vuurtoren - Minneweg - Havenbuurt - Kruis - Haven.
- 27 September — Belterman. Haven- en Kerkbuurt - Minneweg - Vuurtoren - Rozenwerf - Kerkbuurt - Havenbuurt - dijk tot aan Minneweg en terug.
- 26 October. — Bos. Haven- en Kerkbuurt en omgeving.
- 3 November — Belterman. Haven - Vuurtoren - Rozenwerf - Kerkbuurt - omgeving Buurthuis - Havenbuurt - Kruis en weilanden aldaar - Haven.
- 5 November — van IJzendoorn. Haven - dijk naar Kruis en terug - Kerkbuurt - Minneweg en de kust aldaar - Kerkbuurt - Rozenwerf en de kust aldaar - daarna weer Kerk- en Havenbuurt.
- 28 December — Bos.
- 1943:
- 17 Januari — Bos en Resoort. Haven - Buurthuis - daarna (R.) Kerkbuurt - Minneweg - Vuurtoren en terug naar de haven en (B.) weg naar Rozenwerf - Kruis - Haven.
- 24 Februari — van IJzendoorn. Haven - Vuurtoren - terug naar Minneweg - Buurthuis - Haven.
- 23 Maart — van IJzendoorn. Haven - Vuurtoren - Rozenwerf - Kerkbuurt - Buurthuis - Havenbuurt - Kruis - Haven.

Op andere plaatsen vond ik slechts één gegeven van het eiland en wel in de „Mededeelingen van het Centraal Instituut voor Floristisch en Faunistisch onderzoek in Groot-Amsterdam”, November 1942, betreffende een waarneming van aalscholvers (*Phalacrocorax carbo*) in Juli 1942. Enige inlichtingen kreeg ik van den heer C. J. Slagter te Nijkerk, vroeger hoofd van een school te Marken.

Van de bevolking hebben wij vrijwel niets anders dan belangstelling en medewerking ondervonden. Vele mededelingen en aanwijzingen — in het bijzonder bij de broedvogels — waren voor mij een belangrijke basis voor nader persoonlijk onderzoek, terwijl ook enige schriftelijke opgaven een welkome aanwinst vormden. In het bijzonder wil ik op deze plaats mijn erkentelijkheid betuigen aan den heer K. Zeeman, die mij op velerlei manieren van dienst is geweest. Ook de heer de Haan, gemeenteveldwachter, ben ik dank verschuldigd voor de welwillende wijze, waarop wij steeds overal op Marken hebben mogen waarnemen. In het algemeen kan ik zeker zeggen dat van onsympathieke ervaringen, zoals Op de Coul opgedaan blijkt te hebben, bij ons geen sprake geweest is.

De ligging van Marken in de Z.W.-polder.

Voor dit onderwerp vergelijk men allereerst fig. 8, die een beeld geeft van het definitieve plan 1941 voor de laatste polders. Zoals men op de figuur ziet, zijn er dus 2 grote polders in het Z. deel van het IJsselmeer geprojecteerd. Een uitvoerig overzicht van de motieven die tot dit plan geleid hebben, vindt men in het nummer van October 1941 van het „Driemaandelijksch Bericht betreffende de Zuiderzeewerken”.

Wat de ligging van Marken betreft: het eiland wordt enerzijds met Edam verbonden, terwijl anderzijds de dijk bij het Kruis zal worden doorgetrokken naar de Nes. Slechts het W. deel van het eiland zal dus aan water blijven grenzen en wel aan het vrij grote Gouwmeer.

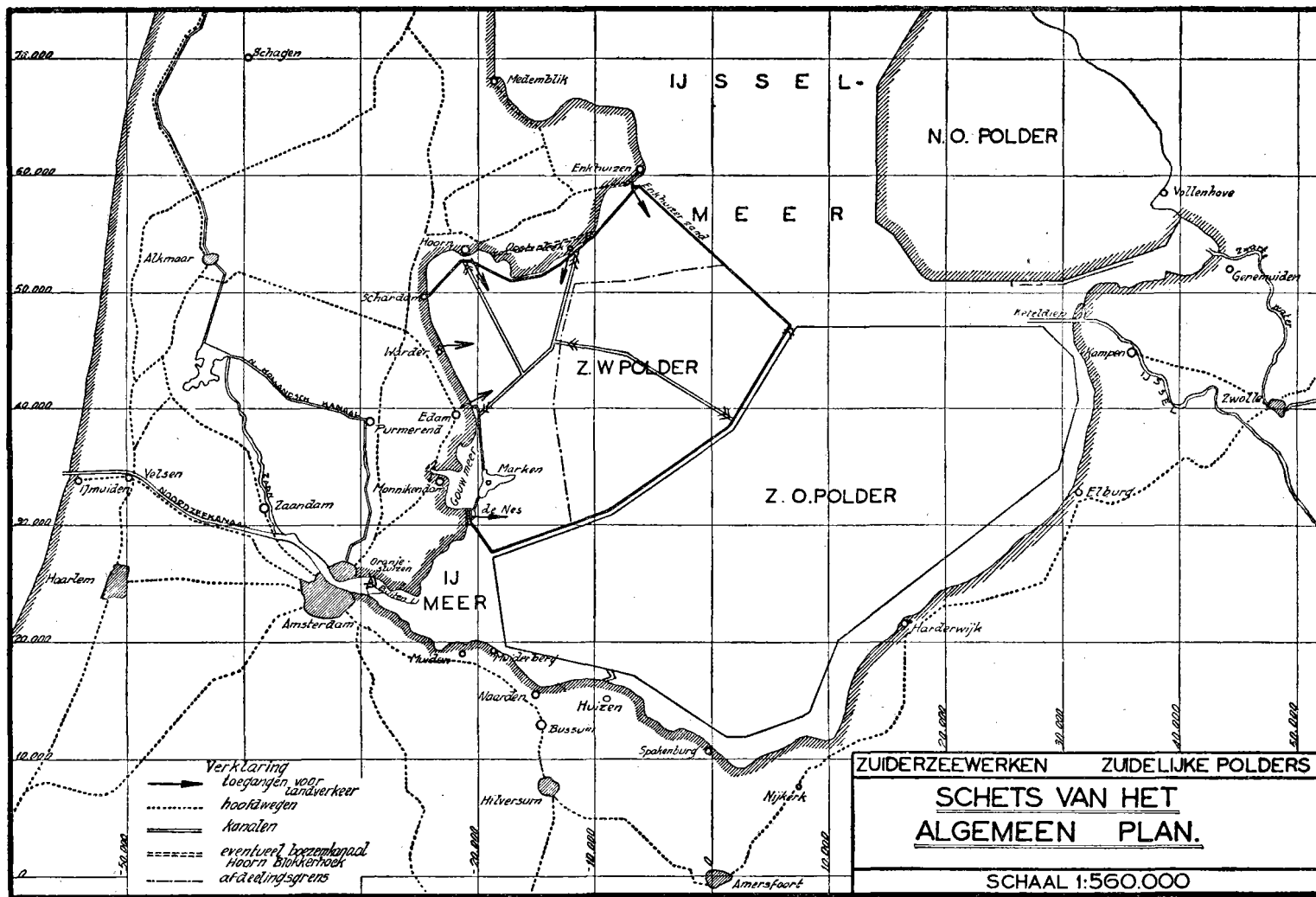
In hoeverre Marken met deze opname in de nieuwe polder zijn geheel eigen karakter zal verliezen, laat zich thans nog niet vaststellen. Een andere vraag is welke invloed de toekomstige droogmaking van de Z.W.-polder op het waterpeil van Marken zal hebben. Dicht onder het eiland zal de nieuwe polderbodem reeds op een diepte van 2 m — N.A.P. liggen, terwijl het zomerpeil van het eiland thans 0,75 m — N.A.P. en de huidige zomerstand van het IJsselmeer 0,20 m — N.A.P. bedraagt. Een eventuele verlaging van de zomerwaterstand op Marken zou voor de weidevogels in het algemeen niet gunstig zijn.

Van de nieuwe dijk om de Z.W.-polder is van het gedeelte Marken—Edam reeds een deel van 2,5 km — aan Marken aansluitend — eind 1942 klaar gekomen (fig. 9). Voorlopig liggen de werkzaamheden echter stil en voor de hervatting van het werk zal het wachten op betere tijden zijn.

Ondertussen kunnen op dit dijkstuk misschien reeds in 1943 de eerste broedvogels van de nieuwe polder verwacht worden. Het nestelen van witte kwikstaarten (*Motacilla alba*) tussen de dijkglooiing lijkt mij dan ook niet uitgesloten.

Ten slotte wil ik op deze plaats nog wijzen op de rijke werkmogelijkheden

Fig. 8. (Overgenomen uit Driemandelijch Bericht betreffende de Zuiderzeewerken, October 1941).

welke Marken biedt voor de bestudering van het vraagstuk van „besmetting” van broedvogels uit en naar de nieuwe polder. Geen Zuiderze-eiland heeft zo'n rijke broedvogelbevolking als Marken; 22 soorten — waaronder alle „normale” weidevogels — op zo'n betrekkelijk klein gebied is stellig niet gering! Een juiste uitwerking van deze opgave zal echter niet alleen veel tijd vorderen, doch tevens bijzondere capaciteiten, zodat dit werk misschien alleen is weggelegd voor een bioloog-vogelkundige.

Oecologische factoren.

Zoals terloops reeds gezegd is, zijn er de laatste 10 jaren 4 voor de vogelstand belangrijke veranderingen geweest, te weten: het niet meer overstroomden van het eiland door de zee en ten gevolge daarvan de aanplant van hout en het ontstaan van tuingronden en als laatste het verdwijnen van het rietmoeras langs het kanaal.

Thans bestaat het eiland nog hoofdzakelijk uit wei- en hooiland — volgens de Markers van goede kwaliteit — met een rijke broedvogelbevolking. Van een intensieve doorwoekering met riet, zoals Op de Coul in zijn publicatie zegt, is thans geen sprake meer; deze begroeiing is tegelijk met het meeste riet langs het kanaal verdwenen. Tevens is toen ook de grond herkaveld, waarmee de oude toestand — zoals Kuin die beschrijft —

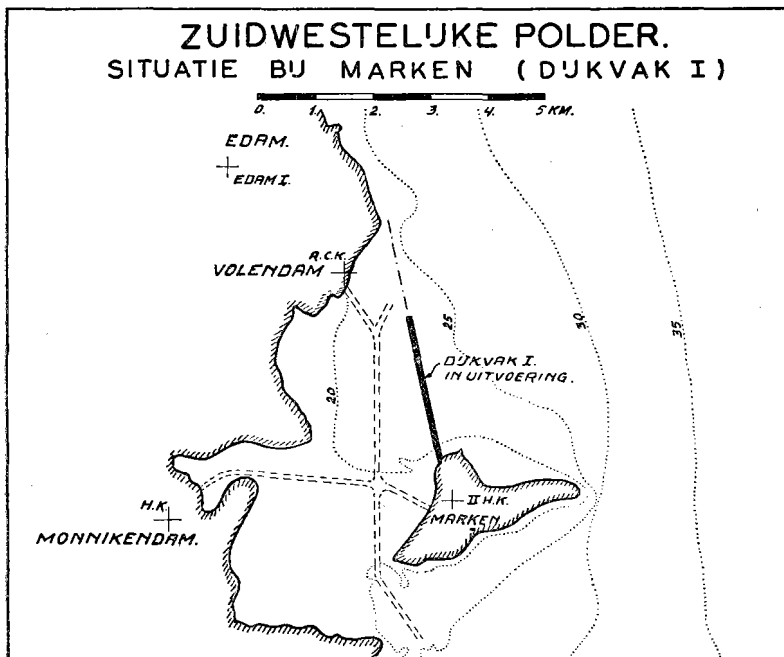

Fig. 9. De huidige situatie bij Marken; het dijkvak dat in uitvoering staat aangegeven, is thans klaar (overgenomen uit Driemaandelijksch Bericht betreffende de Zuiderzeewerken, October 1941).

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 10. Buurthuis met begroeiing;
Marken, 28 Juni 1942.

waarbij 1,20 ha aan 42 eigenaren toebehoorde, verdwenen is. Van belang voor de vogelstand zijn de bemesting en de maaitijd. Ook in normale tijden schijnt natuurlijke mest het meest gebruikt te worden, terwijl kunstmest het meest aangebracht werd op voorgeweide lander. Het maaien van het gras, dat grotendeels met de hand geschiedt, vangt reeds begin Juni aan en wordt de gehele zomer doorgezet. Dit maaien is waarschijnlijk voor sommige weidevogels funest, althans de kapmeewen (*Larus ridibundus*) zijn er dit jaar het

slachtoffer van geworden. Verder wordt er ook nog gras ingekuuld. Het zoutgehalte van de sloten, die de weilanden doorkruisen, is aanzienlijk hoger dan dat van het IJsselmeer. Zoals bekend, is het meer sedert 1936 practisch zoet, terwijl op Marken toen en ook nu nog brakwater voorkomt. In 1942 is op 3 dagen het zoutgehalte op Marken bepaald, n.l. op 30 April, 28 Juli en 3 November. Het aantal milligrammen chloor p/l bedroeg toen resp. 760, 550 en 740, terwijl het hoogste zoutgehalte, op 22 September, van het omringende IJsselmeer 143 milligrammen chloor p/l heeft bedragen¹⁾.

Het bovengenoemde zoutgehalte schijnt echter voor waterhoentjes (*Gallinula chloropus*) geen bezwaar te zijn om langs de sloten te broeden. De waterstand zelf is 's zomers 55 cm lager dan die van het meer.

Tuingronden, die altijd een armelijke vogelfauna meebrengen, vindt men thans nog hoofdzakelijk in de omgeving van de Havenbuurt en de Kets, dus in het Z.W. Slechts veldleeuwerikken (*Alauda arvensis*) laten zich hier buiten den broedtijd geregeld aantreffen. De mogelijkheid van sterke uitbreiding van tuingrond in de komende jaren is zeker niet uitgesloten te achten. Staat deze verandering aan de debetzijde, van veel grooter belang is de houtaanplant in verschillende delen van het eiland. Bij het Buurthuis, tussen de Haven- en Kerkbuurt, is n.l. reeds in de eerste jaren na 1932 flink aangeplant (zie fig. 10). Van de geplante heesters noem ik: lijsterbes (*Sorbus*), hulst (*Ilex aquifolium*), vlier (*Sambucus*), chineesch klokje (*Forsythia*), egelantier (*Rosa rubiginosa*), zwarte els (*Alnus glutinosa*) en de pyramide-populier (*Populus nigra italica*). Vlak hierbij is het kerkhof met zijn brede vlierhaag. Deze 2 plaatsen vormen de voornaamste rustplaatsen voor de houtminnende trekvogels. Daarbij moeten ook de 2 boomgaarden, met hun flinke bomen, in het N.W. worden genoemd, waar in de grootste

¹⁾ Deze gegevens zijn welwillend ter beschikking gesteld door Mevr. Dr N. L. Wibaut-Isebreë Moens.

in 1941 en 1942 een zwarte kraai (*Corvus corone*) getracht heeft te broeden. Ook langs de weg naar de Grootewerf vindt men enige houtaanplantingen (zie fig. 11), terwijl als laatste een zeer kleine boomgaard in het land bij de vuurtoren nog genoemd moet worden. Al met al is van houtarmoede, zoals een 10 jaar geleden, geen sprake meer, al ontbreken zware bomen, zoals men die op Schokland en Urk aantreft. Een andere eigenaardige pleisterplaats voor trekkertjes vormde ook het grote rijshout-opslagterrein van de M.U.Z. bij de plaats, waar de nieuwe dijk aan het eiland aansluit.

Bij het stilleggen der werkzaamheden einde 1942 was dit echter al weer verdwenen.

Op het eiland is vermoedelijk de laatste jaren niet meer gejaagd. Slechts door de Duitse Weermacht schijnt einde 1942 op eenden geschoten te zijn. Het eierenzoeken daarentegen wordt door de jeugd grondig beoefend. Dit bepaalt zich voor het grootste deel tot de nesten van eenden en in mindere mate tot die van de grotere weidevogels. Kleine zangvogels b.v. worden geheel met rust gelaten. In het algemeen schijnt het eierenzoeken mij meer een kwestie van welkome voedselaanwinst dan van vernielzucht. Als natuurlijke vijanden kunnen ook nog de ratten genoemd worden, die, naar een Marker mij verzekerde, vooral daar voorkwamen, waar eenden gehouden werden. Thans is echter van eendenfokkerij geen sprake meer. Volgens Belterman, die ook speciale aandacht aan de zoogdieren geschonken heeft, is het zeker dat naast de bruine rat (*Epimys norvegicus*) de volgende zoogdiersoorten op Marken voorkomen: huismuis (*Mus musculus*), noorse woelmuis (*Microtus ratticeps*) en veldmuis (*Microtus arvalis*). Daarbij trof van IJzendoorn 9 September 1942 een mol (*Talpa europaea*) bij het Buurthuis aan. In hoeverre de zwarte kraaien een plaag voor de broedvogels zijn, kan ik niet beoordelen, wel zag ik verscheidenen malen hoe zij door visdieven (*Sterna hirundo*) achtervolgd en verjaagd werden, terwijl ook kieviten (*Vanellus vanellus*) de kraaien een keer attaqueerden. Naar de vuurtorenwachter mij vertelde, vlogen zich vóór 1940 wel vogels tegen de toren dood, doch nadere bijzonderheden hierover wist hij mij niet te verstrekken.

In het water op het eiland wordt practisch niet gevis, maar des te meer in het IJsselmeer om Marken. De talrijke fuikstaken vormen 's zomers een prachtige rustplaats voor de vele visdieven en zwarte sterns (*Chlido-*

Foto: Dr J. R. H. Schaank.

Fig. 11. Begroeiing bij de Grootewerf, op de achtergrond de Wittewerf; Marken, 28 Juni 1942.

nias niger). Mogelijk wordt deze laatste soort aangelokt door de altijd wel aanwezige Zuiderzeemuggen (*Tendipes plumosus*).

Inzake de natuurlijke vegetatie kan nog vermeld worden dat Kruseman¹⁾ een zevental „gezelschappen” wist te onderscheiden, die hij, hoewel sociologisch niet onderzocht, toch vermeldde, te weten:

1. de werven: tuinonkruiden en andere begeleiders van menselijke woningen;
 2. de dijken met een zilte dijkflora;
 3. de hogere weilanden, voornamelijk kweek (*Triticum repens*) en leeuwentand (*Leontodon*);
 4. het vochtige weiland, begroeid met een vegetatie, zoals de meeste „buitentanden” langs het IJsselmeer dragen, veel zoutplanten met enkele zoutverdragende;
 5. het drasse weiland (echter practisch niet meer aanwezig!) met kort blauw bamboe-achtig riet en andere soorten daartussen;
 6. de sloten met fonteinkruid (*Potamogeton pectinatus* en *pusillus*);
 7. de buitendijkse landen (vooral tusssen de vuurtoren en het kanaal (zie fig. 6) met riet (*Phragmites*) en distels (*Carduus*).
- Voor de steltlopers van belang zijn de min of meer begroeide aanspoelstrandjes aan de N.-kust, samengesteld uit turfmolmachtig veen en schelpen.

Broedvogels 1942.

Bij het eerste onderzoek in 1930 werden een 15-tal broedvogelsoorten vastgesteld, welke zich in 3 biotopen laten onderbrengen, namelijk de werven, de weilanden en de moerassen. Thans is de laatste biotoop zo goed als verdwenen en zijn er nog slechts een paar zeer smalle rietkragen langs het kanaal, waarin nog een paartje meerkoeten (*Fucila atra*) heeft gebroed; van verscheidene paren, zoals in 1930, is echter geen sprake meer. Geheel verdwenen is ook de rietgors (*Emberiza schoeniclus*) en eigenlijk ook de kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), hoewel misschien nog een paartje van deze laatste soort gebroed heeft.

Tegenover deze verliezen op de broedvogellijst staan echter belangrijke aanwinsten bij de twee andere biotopen.

Bij de huizen broeden nog steeds huismus (*Passer domesticus*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), boerenzwaluw (*Hirundo rustica*) en huiszwaluw (*Martula urbana*). Daarbij heeft zich in het hout om het Buurthuis de spotvogel (*Hippolais icterina*) gevestigd en daar in de omgeving ook de merel (*Turdus merula*). Jammer genoeg weten wij niet in welke jaren deze soorten hier gekomen zijn. Van de zwarte kraai (*Corvus corone*) staat in elk geval vast dat zij evenals in 1942 ook in 1941 een broedpoging gewaagd heeft.

Nieuwe vestigingen van zangvogels laten zich nog wel verwachten; ik denk hierbij aan de vink (*Fringilla coelebs*), zanglijster (*Turdus ericetorum*), koolmees (*Parus major*) en fitis (*Phylloscopus trochilus*). Het zal stellig de moeite waard zijn om deze eventuele toenames te volgen en te trachten

¹⁾ G. Kruseman Jr.: Flora van Marken, in het Nederlandsch Kruidkundig Archief, Deel 45, 1935, p. 1—9. (Mededeling nr. 16 van de Zuiderzeecommissie).

het vermoedelijke verband met het uitbreiden van de loofhoutbegroeiing vast te leggen.

Als laatste broedgebied: de weilanden, die met hun 14 broedvogels buitengewoon rijk te noemen zijn. Gebleven zijn de tureluur (*Tringa totanus*), de grutto (*Limosa limosa*) en de kemphaan (*Philomachus pugnax*), terwijl de kievit (*Vanellus vanellus*) en de scholekster (*Haematopus ostralegus*) zich gevestigd hebben, hoewel van de laatste soort slechts een enkel paar voorkomt. Ik kan mij na het lezen van Op de Coul's publicatie niet aan de indruk onttrekken dat de grutto in aantal afgenomen moet zijn. Welke factoren de oorzaak zijn dat de kievit thans wel en in 1930 niet op Marken broedde, is onbekend; talrijk, zoals de tureluur, is de kievit niet, mogelijk zijn de weilanden „te goed” om haar aan te lokken. Naast de reeds lang broedende wilde eenden (*Anas platyrhynchos*), heeft in 1942 ook de slobceend (*Spatula clypeata*) — in meerdere paren — en een paartje zomertalingen (*Anas querquedula*) gebroed. De vestiging van deze laatste 2 typische zoetwatersoorten is stellig door de ontzilting mogelijk gemaakt. Talrijk zijn ook nog steeds veldleeuwerik (*Alauda arvensis*), graspieper (*Anthus pratensis*) en gele kwikstaart (*Motacilla flava*). Nieuw is ook de kapmeeuw (*Larus ridibundus*) met 25 à 30 nesten, terwijl de visdief (*Sterna hirundo*), gezien zijn bekendheid, op het eiland steeds een algemene broedvogel geweest moet zijn. Als laatste soort uit de slootjes tussen de weilanden moet het waterhoentje (*Gallinula chloropus*) genoemd worden.

Vergelijken wij de broedvogellijst van 1942 met die van 1930, dan blijkt dat één soort zeker en een tweede vermoedelijk als broedvogel verdwenen is, maar dat zich niet minder dan 9 nieuwe species gevestigd hebben. In het totaal telt de nieuwe lijst 22 soorten, waarbij als dubieus geval naast de reeds eerder genoemde kleine karekiet ook de gierzwaluw (*Apus apus*) vermeld moet worden. Niet geheel uitgesloten is dat voor enkele jaren nog een paartje futen (*Podiceps cristatus*) gebroed heeft. Opmerkelijk is ook dat de witte kwikstaart (*Motacilla alba*) op de lijst ontbreekt. Wat echter wel het meeste opvalt bij een wandeling langs de dijk om het eiland is niet de soortenrijkdom, doch het grote aantal paren van de meeste dezer soorten. Ook in dit opzicht kunnen de weilanden op Marken een belangrijk vogelgebied genoemd worden. Ik heb dan ook zoveel mogelijk getracht het aantal broedparen zo nauwkeurig mogelijk op te geven, maar in vele gevallen was dit zeer moeilijk. In het algemeen kan echter gezegd worden dat in het Z.O. de grotere weidevogels het meest voorkwamen, terwijl in het Oosten veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart overheersten. Men vergelijke hiervoor verder de navolgende lijst in systematische volgorde van de zekere en twijfelachtige broedvogels:

Corvus corone corone L. — Zwarte kraai.

Op 19 April 2 zwarte kraaien bij een groot nest in een boom van de grootste der twee boomgaarden ten N.W. van de Kerkbuurt aangetroffen; later op de dag vanaf deze buurt een kraai op het nest zien zitten. Bij het volgende bezoek, twee weken later, vernamen wij dat het nest uit-

gestoten was. 14 Mei bracht de eigenaar van de boomgaard Beltermann mij met een bootje naar het broedterrein, dat slechts over water te bereiken is. De betrokken persoon vertelde ons dat het nest tegen zijn zin uitgestoten was. Hij had het weer in de boom geplaatst, maar tot broeden is het later niet meer gekomen, hoewel er zo nu en dan wel kraaien in de boomgaard gezien zijn. Het zijn stellig ook deze 2 zwarte kraaien geweest, die daarna steeds op het eiland waargenomen zijn. De eigenaar van de boomgaard vertelde mij eveneens dat de soort in 1941 getracht had te broeden, de vogels waren echter ook toen verjaagd.

Sturnus vulgaris vulgaris L. — Spreeuw *¹⁾.

In flink aantal broedvogel bij de buurten ten W. van het kanaal; bij Haven- en Kerkbuurt en Buurthuis bewoonde nesten gevonden of nog niet vliegvlugge jongen gezien. Waarschijnlijk heeft de soort ook gebroed bij alle werven ten O. van het kanaal, doch helaas is hieraan niet voldoende aandacht geschonken. Zeker is in elk geval dat de spreeuw bij de Grootewerf genesteld heeft.

14 Mei zwierven nog geen jonge vogels door de weilanden, terwijl op 31 Mei slechts 3 juv. ex buiten de buurten gezien werden, n.l. bij een tuintje in de Oosthoek van het eiland.

4, 6 en 7 Juni waren er overal jonge spreeuwen in de weilanden.

Passer domesticus domesticus (L.) — Huismus *.

Afgaande op waarnemingen en enkele nestvondsten bij alle buurten broedvogel. Nergens zijn echter veel mussen gezien en ik kreeg dan ook de indruk dat de huismus in een voor de soort opvallend gering aantal op Marken heeft gebroed! Speciale tellingen zijn echter niet verricht; wel werd zowel aan van IJzendorn als aan mij door een Marker, die belangstelling voor vogels had, verteld dat de huismus na de winter van 1942 in veel kleiner aantal op het eiland voorkwam dan voordien. Meer gegevens hierover zouden zeer gewenst zijn!

Alauda arvensis arvensis L. — Veldleeuwerik *.

In het weiland overal algemene broedvogel, zoals uit de vele en geregelde waarnemingen tijdens het gehele broedseizoen af te leiden is. Daarbij zag ik in het Z.O. meerdere nesten met eieren of jongen. 28 Juni werd nog een copulatie gezien.

Anthus pratensis (L.) — Graspieper *.

Eveneens algemene broedvogel op het eiland, zeker echter in kleiner aantal dan de vorige soort. De graspieper scheen mij het talrijkst toe in het Oostelijk deel van het eiland.

Motacilla flava flava L. — Gele kwikstaart *.

Afgaande op de vele waarnemingen, is de gele kwikstaart op het gehele eiland in de weilanden een regelmatige broedvogel en wel in groter aantal

¹⁾ Met een * aangeduid, zijn die soorten welke ook reeds in 1930 op Marken broedend geconstateerd zijn.

dan de graspieper. In de weilanden bij de vuurtoren kan de soort zelfs wel als een zeer algemene broedvogel gekwalificeerd worden. 31 Mei hielden zich nog nergens jonge vogels op, maar 4 Juni waren er meerdere exemplaren met voer in de bek en 7 Juni waren er langs het O. deel van het kanaal juv. gele kwikstaarten. Drie weken later, 28 Juni, zijn er meerdere jonge exemplaren gezien.

? *Acrocephalus scirpaceus scirpaceus* (Herm.) — Kleine karekiet *.

In een uiterst smalle rietkraag langs de Minneweg trof ik 7 Juni een druk zingende kleine karekiet aan, die opgejaagd steeds op dezelfde plaats terugkwam. Hoewel het mij vrijwel uitgesloten toescheen dat de vogel hier zou kunnen nestelen, verzocht ik een Marker vogelliefhebber er voor mij op te letten, maar noch hij noch ik — op 3 en 4 Juli — zag hier meer een kleine karekiet. Bos trof echter op 28 Juni, toen hij in het weiland tussen de Grootewerf en de Rozenwerf was, tot tweemaal toe op dezelfde plaats een zingende kleine karekiet aan in een klein, met wat riet doorwoekerd stukje land. Deze laatste waarneming sluit broeden dus niet geheel en al uit.

Enige Marker jongens vertelden mij dat zij vroeger wel nesten, hangend in het riet langs het kanaal, aangetroffen hadden. Vermoedelijk heeft dit ook wel de karekiet betroffen.

Hippolais icterina icterina (Vieill.) — Spotvogel.

31 Mei zagen Schaan en ik in het hout bij het Buurthuis met regenachtig weer 2 spotvogels, die daar op 14 Mei zeker nog niet waren. Daarna zijn bij alle bezoeken in Juni en ook op 3 en 4 Juli spotvogels in die omgeving gezien of gehoord. Op 6 en 7 Juni nam ik waar dat de vogels door de gehele tuin om het Buurthuis zwierven en zich zo nu en dan ook in de vlieren om het kerkhof ophielden. 4 Juli trof ik de soort steeds op een bepaalde plaats bij het Buurthuis aan, veel minder druk zingend; het paartje gedroeg zich toen zeer verontrust, zodat het niet anders kan, of de spotvogeltjes moeten daar een nest gehad hebben. Ik waagde het niet om in de struiken met hun zware ondergroei te gaan zoeken, maar ondanks het feit dat ik het nest dus niet gezien heb, durf ik de soort, afgaande op haar gedrag, met stelligheid tot broedvogel van Marken te rekenen.

Turdus merula merula L. — Merel.

Reeds 15 Maart, dus vlak na de vorst, zag Beltermann een merel in de omgeving van het Buurthuis. 19 April hielden zich daar 2 ♂♂ op, die een keer achter elkaar aanvlogen, terwijl er ook nog een ♀ was. 3 Mei was er weer een paartje dat zowel bij het kerkhof als bij het Buurthuis vertoefde, tevens zagen wij toen nog een alleen rondscharrelende ♂. 14 Mei was er weer een ♂ present; van een eventueel tweede paar, zoals op 3 Mei, was toen geen sprake. 31 Mei zagen wij eerst een ♀ en later een ♂ en ♀ met voer in de bek tussen de aanplant om het Buurthuis, het regenachtige weer ontnam ons echter alle animo tot verder waarnemen. Was het toen dus practisch al zeker dat de merel daar broedde, op 6 Juni zag ik als overtuigend bewijs het nest met 4 reeds vrij grote jongen. Het nest bevond zich op een paar balken in een schuurtje dat aan alle kanten open was. Beide vogels brachten druk voer aan, terwijl ik het ♂ op een tuintje op ± 25 m afstand voer zag zoeken. Dit ♂ hield zich dus steeds met de

jongen bezig, maar tot mijn verbazing was er 6 en 7 Juni nog een tweede ♂, dat beide malen vergezeld was door 2 vogels in bruin kleed. Dit groepje was nogal schuw en ik kon niet waarnemen, of de 2 vogels jongen betroffen. Het is echter zeer waarschijnlijk dat dit een tweede broedpaar geweest is, waarvan het ♀ misschien ergens anders op een nieuw broedsel zat.

Al met al kan dus gezegd worden dat in 1942 zeker 1 en waarschijnlijk 2 paar merels bij het Buurthuis (en kerkhof?) hebben gebroed.

Hirundo rustica rustica L. — Boerenwaluw *.

Uitgezonderd de Moeneswerf, waar de boerenwaluw vermoedelijk niet broedt, is de soort bij alle buurten aangetroffen. Ik zag op diverse plaatsen nesten, maar ik verzuimde, achteraf zeer tot mijn spijt, om alle nesten na te gaan en te tellen. Ik kan nu niet anders meedelen dan dat de soort algemene broedvogel is. Vermeld moet nog worden dat de boerenwaluw ook broedt bij het gemaal onder de Rozenwerf. Schaanck zag 28 Juni op een tweetal plaatsen jongen, die op een hek zaten en gevoerd werden.

Martula urbica urbica (L.) — Huiswaluw *.

Ook bij deze soort ben ik nalatig geweest door tellen achterwege te laten. Ik kan wel zeggen dat de huiswaluw bij alle werven, echter de Rozenwerf waarschijnlijk niet, in flink aantal broedt. Ik zag een behoorlijk aantal nesten bij de Kerkbuurt, terwijl er ook bij de huizen langs de haven nesten waren. Ook bij de Moeneswerf was de huiswaluw algemeen. 25 Augustus waren er bij het Buurthuis nog 5 nesten met roepende jongen. Ik bezit aantekeningen welke doen vermoeden dat sommige huiszwaluwen klei van de IJsselmeerkust halen voor de bouw van hun nest.

? *Apus apus apus* (L.) — Gierzwaluw.

De waarnemingen van 7 en 28 Juni en 3 en 4 Juli (zie bijzonder overzicht) doen vermoeden dat misschien ook de gierzwaluw in een enkel paartje nestelt (bij de kerktoren?).

Anas platyrhynchos platyrhynchos L. — Wilde eend *.

Aantal broedparen door het zeer intensief eierenrapen niet na te gaan. (Ik zag van deze soort verscheidene geraapte eieren.) Vermoedelijk broedt de wilde eend hoofdzakelijk in het W. deel van het eiland. Alle eieren die ik gezien heb, kwamen tenminste uit dit deel en ook het grootste aantal van de waarnemingen aan de waarschijnlijke broedvogels is hier gedaan. Zo waren er b.v. 14 Mei 4 paartjes op het kanaal achter het Buurthuis.

Slechts éénmaal jongen waargenomen. 28 Juni een oude met een troepje pullen (waarschijnlijk 6) gezien in een sloot W. van de Grootewerf. Die dag ook nog een nest met 10 eieren gevonden.

Anas querquedula L. — Zomertaling.

In het kanaal tussen de Wittewerf en het Kruis 3 en 31 Mei 1 ♂ opgejaagd. Tussen 31 Mei en 6 Juni werden door Marker jongens 4 eendeneieren geraapt in diezelfde hoek van het eiland. De eieren waren zeker van een

taling (van één ei, dat ik meenam, is de determinatie bevestigd door den oöloog Tsj. Gs. de Vries). 7 Juni joeg ik een ♂ en ♀ op uit het kanaal dicht onder het Kruis.

In aanmerking genomen dat er gedurende het broedseizoen geen wintertalingen (*Anas crecca*) gezien zijn, is het dus zeker dat de zomertaling dit jaar in één paar op Marken getracht heeft te broeden.

Spatula clypeata (L.) — Slobeend.

In de weilanden van het Z.O. deel van het eiland, afgaande op waarnemingen van losse ♂♂ en paartjes tijdens de bezoeken in Mei, broedvogels in minstens 10 paren. Van Marker jongens zag ik verscheidene malen eieren uit minstens 4 nesten.

Jongen zijn in het geheel niet waargenomen. Mogelijk zijn de slobeenden wier eieren geraapt zijn, reeds begin Juni begonnen met het eiland te verlaten, want 6 en 7 Juni was het aantal aanzienlijk kleiner dan 3 en 14 Mei. In dat gedeelte van het eiland, waar de slobeend broedt, is hij minstens even talrijk als de wilde eend.

? *Podiceps cristatus cristatus* (L.) — Fuut.

Tijdens mijn bezoek in Juni vertelden twee jeugdige Marker vogelliefhebbers mij geheel spontaan over een vogel welke een drijvend nest maakt. De nesten waren van plantenrommel gemaakt, terwijl de eieren, wanneer de vogels het nest verlieten, geheel bedekt werden. Zij hadden in 1941 zo'n nest met 4 eieren in het kanaal niet ver van de vuurtoren gevonden. Verdere informatie m.z. doet mij vermoeden dat dit betrekking heeft op de fuut en niet op een dodaars (*Podiceps ruficollis*).

Het is dus vrij zeker dat in 1941 een fuutachtige op Marken heeft gebroed en wel waarschijnlijk *P. cristatus*.

Haematopus ostralegus ostralegus (L.) — Scholekster.

11 en 19 April en 3 en 14 Mei een paartje in het weiland bij het Kruis; 19 April copulerend op strekdammetje aldaar. Schanck en ik zagen 31 Mei een ei afkomstig uit deze hoek. Hier dus zeker broedvogel. Later niet meer gezien. Mogelijk waren het deze twee vogels die zich 31 Mei, 4 Juni (toen 1 vogel), 6 Juni, 28 Juni en 4 Juli in het weiland bij de vuurtoren ophielden. Afgaande op hun gedrag hebben deze scholeksters zeker gebroed en hadden zij eind Juni—begin Juli jongen.

Er heeft dus 1 of 2 paar scholeksters in 1942 op Marken gebroed.

Vanellus vanellus (L.) — Kievit.

Het aantal op het eiland broedende paartjes kieviten bedraagt naar schatting 8 à 9. De vogels waren als volgt over de diverse stukken verdeeld: ten W. van de Minneweg 2 paartjes (van IJzendoorn vernam van den opzichter van de rijshoutopslagplaats dat daar een nest gevonden was en zelf zag ik 7 Juni nog niet vliegvlugge jongen). In het gedeelte van de Minneweg tot aan de vuurtoren zeker 1 of 2 paren (eieren van één nest gezien). Het aantal paren in het Z.O. en Z.W. deel van het eiland heeft, afgaande op verschillende schattingen, $\pm$ 5 bedragen. 4 Juli was bij het Kruis nog een vogel in het weiland die zeker jongen had. Ook heb ik uit dit deel afkomstige eieren gezien.

Philomachus pugnax (L.) — Kemphaan*.

Uit waarnemingen laat zich afleiden dat de kemphaan overal in niet groot aantal broedvogel is in de weilanden. In het Z.O. was een kampplaats, evenals waarschijnlijk ten W. van de Minneweg en misschien bij de vuurtoren. 7 Juni vond ik een nest met drie eieren over het kanaal ten O. van het Buurthuis. 3 Juli zag ik een nog niet vliegvlugge kemphaan in het weiland bij de Moeneswerf en 4 Juli ringde ik een jong exemplaar op het buitendijksche land ten N.W. van de vuurtoren.

Aan een schatting van het aantal broedparen durf ik mij niet te wagen.

Tringa totanus totanus (L.) — Tureluur*.

Van de 5 op het eiland broedende steltlopers is de tureluur verreweg het algemeenste; „tjullen” schijnt vrijwel iedere Marker te kennen. Hoewel een schatting niet alleen moeilijk, maar ook min of meer gevaarlijk is, schat ik het aantal broedparen zeker op ± 25 , die over het gehele eiland verspreid nestelen. In het Z.O. en Z.W. zagen wij 3 Mei en 7 Juni nesten met resp. 4 en 3 eieren.

Limosa limosa limosa (L.) — Grutto*.

Van de grutto heb ik noch eieren noch jongen gezien, maar het gedrag was kenmerkend genoeg. In het Z.W. en Z.O. was het aantal paren zeer moeilijk te schatten, het heeft echter tussen de 5 en 10 gelegen. Misschien heeft ook in het vuurtorenweiland nog een paartje gebroed, want hier zijn op 14 en 31 Mei resp. 2 en 1 ex. gezien. Verder heb ik bij een Marker nog een ei uit de omgeving van het Kruis gezien.

Sterna hirundo hirundo L. — Visdiefje*.

B o s vond met een Marker vogelliefhebber 28 Juni in het weiland ten Z. van de Wittewerf een kolonie van zeker 20 paren. Hij telde ± 20 nesten met 2 of 3 eieren en kreeg nog 2 reeds vrij grote jongen in handen.

Zelf had ik reeds 7 Juni in de weilanden ten Z.W. van deze kolonie meerdere verspreid liggende nesten gevonden (3×3 en 1×2). Van een kolonie roodsnavelige sterns was hier echter geen sprake. Op andere plaatsen van Marken hebben geen visdieven gebroed. Het aantal broedparen in bovengenoemd gebied schat ik in het totaal op ± 30 .

Larus ridibundus ridibundus L. — Kapmeeuw.

Als broedvogel komt ook de kapmeeuw slechts in het Z.O. deel van het eiland voor. Hier nestelt een flink aantal, of verspreid, of in kleine kolonies, zoals ik 7 Juni na intensief zoeken met enige jeugdige Markers kon vaststellen. Nadat ik reeds bij de voorafgaande bezoeken hier kapmeeuwen had aangetroffen, lag het broeden zeer voor de hand en konden wij op bovengenoemde datum de volgende gegevens verzamelen: in het weiland achter het Buurthuis, maar aan de andere zijde van het kanaal, 2 nesten met resp. 1 en 3 eieren (het laatste nest lag er volgens mededeling al een week of twee) en 6 nesten zonder eieren; op een ander weiland, dieper het land in, 7×1 en 2×2 nesten. Deze kolonie — van minstens 9 paar — was op meerdere aaneengesloten weilanden verspreid; tussen deze en

de eerste nederzetting nog één met 1 ei; bij het Kruis later weer 2×3 en 2×1 nest en ten slotte dichter langs het kanaal nog tweemaal een geïsoleerd 3-nest.

In het totaal waren er dus 18 nesten van de kapmeeuw, terwijl ik het totale aantal vogels die morgen in het Z.O. deel zeker op een 100 schatte; vooral langs het kanaal waren grote troepen aanwezig. Hoewel een schatting van 25 à 30 broedparen misschien aan de lage kant is, geloof ik dat een aanzienlijk deel der aanwezige vogels niet tot broeden komt.

Of er veel jongen groot gekomen zijn, laat zich betwijfelen, want een kleine 4 weken later (3 en 4 Juli) was men reeds volop aan het maaïen. Wanneer men zich bovendien realiseert dat op 7 Juli slechts 5 van de 18 nesten voltallig waren, is het eigenlijk wel zeer onwaarschijnlijk dat er veel kapmeeuwparen in de gelegenheid geweest zijn om hun jongen groot te brengen.

Gallinula chloropus chloropus (L.) — Waterhoentje.

De spaarzame broedgegevens zijn alle op 6 en 7 Juni verzameld en wel in het Z.O. Een Marker vogelliefhebber wees mij daar 6 Juni 's avonds een nest met 4 eieren en 4 jongen. Dit nest telde de volgende dag 3 eieren en 5 jongen. Verder joeg ik die dag in hetzelfde deel van het eiland nog tweemaal een waterhoen op, zonder echter een nest te kunnen vinden; ongetwijfeld zijn ook dit broedvogels geweest.

Ten slotte vertelde een Marker mij op 3 Juli van een nest van een waterhoen of meerkoet (*Fucila atra*) ten W. van de Minneweg dat 9 „taankleurige” eieren had bevat en later verstoord was. Ik kon er echter niet achter komen welke soort bedoeld werd; de biotoop doet me echter een waterhoen vermoeden en stellig geen meerkoet.

Fulica atra atra L. — Meerkoet*.

11 April hoorde van IJzendorn in het riet langs het kanaal een paar. Zelf joeg ik 31 Mei een paartje ten O. van de werven uit het kanaal op en zag hier 4 Juli op grote afstand een exemplaar in het weinige riet verdwijnen.

Deze aanwijzingen voor broeden worden bevestigd door de betrouwbare schriftelijke opgave van een Marker vogelliefhebber dat op die plaats een nest met 6 eieren aangetroffen was. Later is het nest echter geheel verstormd.

Volksnamen.

Plaatselijke volksnamen hebben wij zoveel mogelijk genoteerd, doch naast de door Op de Coul genoemde namen zijn wij maar weinig te weten gekomen. De tjul en schipperdirk (of schippersdirk?) resp. tureluur (*Tringa totanus*) en visdiefje (*Sterna hirundo*) schijnt iedere Marker te kennen. Vermoedelijk wordt spru — spreeuw (*Sturnus vulgaris*) —, muskie — huismus (*Passer domesticus*) — en geelborstje — gele kwikstaart (*Motacilla flava*) regelmatig gebruikt. Voor sterns wordt veel zeezwaluw gezegd, terwijl de algemene aanduiding voor meeuw muw is. Met de mij als kroosduiker aangeduide vogel is stellig de fuut (*Podiceps cristatus*) be-

doeld, maar van IJzendoorn merkte later op dat ook de dodaars (*Podiceps ruficollis*) zo genoemd wordt! Met zawwenaar of zawwe bonte wordt volgens mededeling aan van IJzendoorn waarschijnlijk de smient (*Anas penelope*) bedoeld.

Hoewel niet op deze plaats thuis horende, is het misschien curiositeitshalve wel aardig om te vermelden dat Hildebrand in zijn „Camera Obscura” (De Markensche Visscher, 1841—1842) vertelt: „De kinderen hebben geen ander speelgoed dan een tamgemaakte zeemeeuw, die zij een ijzeren ring om den hals doen dragen.” Nu, 90 jaren later, is er van deze, op zichzelf nogal ongeloofwaardige gewoonte, niets meer te merken!

Weersgesteldheid.

1941:

2 September: Zon, matig zicht; wind ongeveer Z.W. 3.

9 November: Wind 1, schommelend tussen Z.O. en Z.Z.O., weinig wolken, later ook zon.

1942:

6 Januari: 's Nachts heeft het op Marken gevoren, eerst zon, later betreft de lucht; 's middags flauwe W.N.W.-wind, die later gaat krimpen en sterker wordt.

22 Januari: Vorst, — 15° C, met koude Oostelijke wind.

15 Maart: Lenteweer! Zon, met zoele Z.W.-wind. Het Gouwmeer is nog geheel met ijs bedekt.

11 April: Schitterend weer, stralende zon, blauwe lucht, met tegen de middag geringe wolkenvorming, weinig wind.

19 April: 's Ochtends bewolkt, later opklarend, matige ongeveer Z.W.-wind.

3 Mei: Koude en harde N.W.-wind, meestal betrokken lucht, zo nu en dan zon.

14 Mei: Wind O.N.O., 's ochtends bewolkt, later opklarend en wind afnemend.

31 Mei: 's Ochtends bewolkt, met flauwe Z.Z.W.-wind; tegen de middag veel regen, later weer zon en ruimende wind.

4 Juni: Buitengewoon hoge temperatuur, stralende zon, geen bewolking, geringe wind (uit het N.W.?).

6 Juni: Prachtig zomerweer; practisch geen wind en niet te brandende zon.

7 Juni: 's Ochtends vroeg windstil, in de loop van de morgen betreft de lucht en komt er een vrij sterke N.O.-wind, later weer zon.

28 Juni: Bewolkte lucht, 's morgens enkele druppels; wind W.N.W. tot N.W.

3 Juli: Goed zomerweer; flinke Z.W.-wind en zonnig.

4 Juli: 's Ochtends eerst betrokken met stevige Z.W.- en Z.-wind, later komt de zon er door en wordt het zeer warm.

29 Juli: Helder, zonnig, vrij warm weer; droog, geringe bewolking, zachte wind uit Noordelijke richting.

15 Augustus: Matige Z.Z.W.-wind, die laat op de avond geheel gaat liggen, daarbij zeer zonnig.

16 Augustus: Wind pal W.; de gehele morgen onophoudelijk regen.

25 Augustus: In de loop van de dag toenemende bewolking, soms zonnig, vrij krachtige wind uit Z.W. richting.

- 9 September: 's Ochtends korte tijd zware mist, die spoedig optrok, later zwaar bewolkt; soms zon; in de middag zo nu en dan regenbuitjes; vrij sterke Z.W.-wind.
- 26 October: Zeer krachtige, ruimende Z.O.-wind; zonnig maar koud.
- 3 November: Slecht weer, veel regen; wind tussen O. en N.O.
- 5 November: 's Ochtends iets regenachtig, later droog en bewolkt; 's middags koude O.-wind; tegen de avond hevige stortbuien.
- 28 December: 's Morgens een dikke mist, die later optrekt. De gehele dag wind Z., desondanks vriest het 4° C.
- 1943:
- 17 Januari: Koud, hoewel zonnig; zeer harde Z.Z.W.-wind, die opvallend koud is.
- 24 Februari: Zwaar bewolkt, later flink mistig; in de namiddag iets regenachtig; koude wind uit $\pm$ Z.W. richting; later op de middag wat helderder.
- 23 Maart: Geringe wind, geen bewolking, zon, warm weer.

De trekrichting.

Betreffende de trekrichting beschikken wij maar over zeer weinig gegevens, de volgende waarnemingen moeten genoemd worden:

Bonte kraai (*Corvus cornix*), 23 Maart '43 2 ex. ten N. van de haven van $\pm$ N.W. $\rightarrow$ Z.O., kwamen w.s. van de nieuwe dijk af; zwarte kraai (*Corvus corone*), 5 November '42 3 ex. $\rightarrow$ Z.Z.W. ten N. van de havenbuurt; roek (*Corvus frugilegus*), 9 November '41 en 5 November '42 beide malen een ex. $\pm$ Z.Z.W.; kraai (*Corvus spec.*), 19 April '42 4 ex. $\rightarrow$ N.N.W. $\rightarrow$ N.W. in het O. deel van het eiland; veldleeuwerik (*Alda arvensis*), 17 Januari '43 7 of 8 ex. $\rightarrow$ Z.Z.W. tussen de Rozenwerf en het Kruis; witte kwikstaart (*Motacilla alba*), 23 Maart '43 1 trekker bij de vuurtoren, die eerst de dijk volgt en later ongeveer $\rightarrow$ O.N.O. het meer opvliegt; torenvalk (*Falco tinnunculus*), 5 November '42 $\pm$ $\rightarrow$ N.W. vliegend over het meer dicht onder het eiland, later omzwenkend en bid-dend boven het weiland; buizerd (*Buteo buteo*), 3 Juli '42 3 ex. 's avonds uit het N.O. tot O.N.O. recht over het eiland vliegend; lepelaar (*Platalea leucorodia*), 28 Juni '42 een ex. uit het N.O. invallend; goudpluvier (*Charadrius apricarius*), 27 September 1 ex. $\rightarrow$ Z. overvliegend en 23 Maart '43 3 ex. $\pm$ $\rightarrow$ N.O.; Kievit (*Vanellus vanellus*), 31 Mei '42 2 ex. steken bij paal 18 $\rightarrow$ Z.W. tot Z.Z.W. het meer op, 4 Juni bij paal 82 2 ex. $\rightarrow$ W. het meer op, 24 Februari '43 11 ex. $\pm$ Z.W. $\rightarrow$ N.O. en 23 Maart 12 ex. van het eiland naar het meer en 2 ex. van uit het meer naar het land, beide malen $\rightarrow$ N.N.O.

Uit bovenstaande gegevens blijkt zeer duidelijk dat er noch in het najaar noch in het voorjaar dagtrek van betekenis over het eiland staat. Hierbij moet nog vermeld worden dat zowel in de herfst als in het voorjaar gedurende de meeste bezoeken, op voor de trek gunstige uren waargenomen is.

Enige opmerkingen over de bestanddelen der avifauna.

Bij het afsluiten van de eerste waarnemingsperiode waren een 60-tal soorten met zekerheid op Marken vastgesteld. In het ruim 1½ jaar waar-

over deze publicatie loopt, zijn aan deze lijst niet minder dan 41 soorten toegevoegd. Is deze toename op zichzelf reeds opmerkelijk, veel duidelijker blijkt hoeveel rijker de vogelwereld van Marken geworden is, wanneer men weet, dat van de bovengenoemde 60 soorten 52 opnieuw geconstateerd zijn. Daarbij komt nog dat meerdere soorten thans veel regelmatigere waargenomen zijn dan in 1929 en 1930.

Uit het bovenstaande blijkt dus dat van September '41 tot en met Maart '43 in het totaal 93 vogelsoorten op Marken geobserveerd zijn. Bij een nadere bespreking van deze avifauna moet zeker eerst vermeld worden dat het aantal zangvogelsoorten bijna verdubbeld is. Het aantal is van 20 op 39 gesprongen, terwijl soorten als witte kwikstaart (*Motacilla alba*), tapuit (*Oenanthe oenanthe*) en merel (*Turdus merula*) thans veel regelmatigere voorkomen. Slechts de oeverpieper (*Anthus spinoletta*), bij ons een typische vogel van de zee-kusten, komt na de ontzilting van het IJsselmeer veel minder voor. Algemene vogels als koolmees (*Parus major*), pimpelmees (*Parus coeruleus*), zanglijster (*Turdus ericetorum*) en winterkoning (*Troglodytes troglodytes*), welke in de eerste publicatie nog niet met zekerheid genoemd worden, staan thans wel te boek. Uit het feit dat van de 19 nieuwe zangvogels 17 in de omgeving van het Buurthuis geconstateerd zijn, blijkt nog eens van hoeveel belang dit gedeelte is.

Het ligt verder niet in mijn bedoeling om op deze plaats alle nieuwe soorten te gaan opsommen. Op een paar punten moet echter nog gewezen worden, n.l. dat in de jaren 1941—1943 een veel groter aantal waarnemingen aan kieviten (*Vanellus vanellus*), zwarte sterns (*Chlidonias niger*) en duikeenden (*Aythya spec.*) gedaan zijn. Wellicht laat zich dit geheel oecologisch verklaren, zie bijv. voor de toppereend (*Aythya marila*) de gegevens van V o o u s in de 2-de aanvulling op t e n K a t e ' s Zuiderzeegebied ¹⁾.

Wat betreft de 8 soorten, die wel in de eerste maar niet in de tweede waarnemingsperiode waargenomen zijn, deze waren ook in 1929 en 1930 slechts toevallige gasten, waarvan slechts 1 of 2 observaties zijn.

In het hierna volgende bijzonder overzicht zijn alle soorten, die in de eerste avifauna positief zeker vermeld worden, met een * aangeduid. Ik heb er echter van afgezien om verdere gegevens uit die jaren te vermelden, hiervoor diene men de betreffende publicatie te raadplegen.

BIJZONDER OVERZICHT.

Corvus cornix L. — Bonte kraai*.

11 November '41 $\pm$ 10 ex. ter hoogte van paal 60 buitendijks, na opgejaagd te zijn verspreidden de vogels zich over de O.-punt van het eiland; mogelijk betroffen deze bonte kraaien pas aangekomen trekkers. 5 November '42 was de soort eveneens in klein aantal aanwezig en 23 Maart '43 2 ex. ten N. van de haven van $\pm$ N.W. $\rightarrow$ Z.O., kwamen w.s. van

¹⁾ Dr C. G. B. t e n K a t e : De vogels van het Zuiderzeegebied, 2e aanvulling, September 1939, p. 16—17.

de nieuwe dijk af; verder 1 ex. bij paal 7 boven het weiland. Vermoedelijk vertoeft de bonte kraai dus alleen gedurende de trektijden op Marken.

Corvus corone L. — Zwarte kraai *.

6 Januari '42 een ex. ten N.O. van de werven. Van 11 April tot 23 Maart '43 regelmatig een paar aanwezig, stellig wel steeds dezelfde vogels, zie onder Broedvogels op p. 17; op de laatst genoemde datum hield zich alweer een ex. op in de boomgaard, waar de soort ook in '42 getracht had te broeden. Daarbij was er op 26 October '42 een troep van $\pm$ 30 ex. en trokken 5 November 3 ex. over $\rightarrow$ Z.Z.W., ten N. van de Havenbuurt. Tenslotte 23 Maart '43 1 ex. ten N. van de haven, van het eiland naar het meer vliegend, maar wel geen trek.

Corvus frugilegus L. — Roek.

Tweemaal overtrekkend bij de Havenbuurt: 11 November '41 1 ex. circa Z.Z.W. tot Z.W. en 5 November '42 1 ex. $\pm$ Z.Z.W.

Corvus spec. — Kraai.

11 November '41, 6 Januari '42 en 19 April kraaien gezien waarvan de soort door de grote afstand niet te bepalen was.

Garrulus glandarius (L.) — Vlaamse gaai.

Bij het hout om het Buurthuis 14 Mei '42 een schuw ex.

Sturnus vulgaris L. — Spreeuw *.

Voor Broedvogels zie p. 18; directe gegevens over trek ontbreken, maar de spreeuw was op alle waarnemingsdagen in wisselend aantal aanwezig, soms — bijv. 5 November '42 — zeer talrijk. Na de broedtijd ook altijd in het weiland.

Chloris chloris (L.) — Groenvink.

In het hout om het Buurthuis 9 November '41 2 ex. (1 ♂) gezien en gehoord.

Fringilla coelebs L. — Vink *.

Bij het kerkhof op 11 April '42 de zang gehoord; 19 April op die plaats en bij het Buurthuis zeker wel 10 ex., alle ♀♀; daarna aldaar 3 Mei nog 2 ♂♂. Ook op 27 September bij het Buurthuis aanwezig; bij de vuurtoren 26 October 3 ex., later 1 ♂ bij de Grootewerf; 5 November bij het Buurthuis zeker 3 ex. (1 ♂ en 1 ♀). Zelfde localiteit 17 Januari '43 $\pm$ 8 ex.; 24 Februari 1 ♂ en 2 ♀♀ en 23 Maart minstens 4 ex., waarvan zeker 3 ♀♀.

Fringilla montifringilla L. — Keep *.

3 Mei '42 een onzekere observatie van 1 ex. bij het kerkhof; 28 December in een bosje bij de Grootewerf 1 ♂ en ♀.

Passer domesticus (L.) — Huismus *.

Op alle waarnemingsdagen waargenomen, echter in sterk wisselend aantal, zie Broedvogels op p. 18; zo werd bijv. op 25 Augustus '42 slechts één ex.

waargenomen en op 26 October maar twee ex. Daarentegen waren er aan het eind van de broedtijd aardig wat huismussen, 28 Juni op meerdere plaatsen troepjes in de weilanden.

Emberiza cia L. — Grijsze gors.

14 Mei '42 een ♂ in het hout bij het Buurthuis. Voor beschrijving vergelijk men Limosa, 15, p. 33.

Emberiza schoeniclus (L.) — Rietgors*.

Een ♂ op 19 April '42 even ten N. van de haven langs de dijk en een ♀ 3 Mei bij het Buurthuis in het hout. 23 Maart '43, 1 ♂ in het buitendijkse riet bij de vuurtoren, verdween, na opgejaagd te zijn, in het land langs het kanaal.

Plectrophenax nivalis (L.) — Sneeuwgorst*.

9 November '41 $\pm$ 20 ex. aan de Noordkant van het eiland. 6 Januari '42 minstens 2 ex. in het weiland bij de vuurtoren en 5 November 1 ex. bij paal 62.

Alauda arvensis L. — Veldleeuwerik*.

2 September '41 regelmatig aanwezig, evenzo, doch in kleiner aantal, 9 November. Op 6 Januari '42 2 ex. bij de vuurtoren en $\pm$ 20 ex. op bouwland achter het Buurthuis. Verder in 1942 op alle data tussen 11 April en 5 November, op de laatstgenoemde dag nog een flinke troep Z. van de haven. 17 Januari '43 17 ex. achter het Buurthuis op bouwland en tussen de Rozenwerf en het Kruis 7 of 8 ex. → Z.Z.W.; 24 Februari alweer 5 ex. en tenslotte 23 Maart talrijke zingende ♂♂, dominerend door hun voortdurend en luid gezang en hun talrijkheid in vergelijking met graspieper (*Anthus pratensis*).

Anthus spinoletta (L.) — Oeverpieper*.

In de jaren '29 en '30 's winters regelmatig aanwezig; in de afgelopen waarnemingsperiode was dit niet het geval. Slechts twee positieve waarnemingen: 26 October overal veel piepers, 3 ex. bij de vuurtoren zeker als oeverpieper herkend en 23 Maart '43 1 ex. op de dijk bij de vuurtoren. Daarbij was misschien 9 November '41 nog 1 ex. op de dijk aanwezig.

Anthus pratensis (L.) — Graspieper*.

2 September '41 op de dijk ten O. van de Minneweg 2 ex.; 9 November langs de dijk bij de haven 2 ex. 11 April '42 overal talrijk, evenzo op 19 April, maar 3 Mei reeds minder in aantal. Daarna tot 5 November steeds aanwezig. (Broedvogels, p. 18). 24 Februari '43 alweer 5 ex., 23 Maart meerdere malen gezien.

Anthus trivialis (L.) — Boompieper.

3 en 14 Mei '42 een trekker bij het Buurthuis.

Motacilla flava L. — Gele kwikstaart*.

2 September '41 meerdere tientallen in de weilanden. In 1942 op alle data

van 11 April tot 9 September steeds aanwezig. 19 April hielden vrijwel alle gele kwikken zich nog langs de dijk op; 3 Mei al in het weiland, maar ook veel in het hout om het Buurthuis en de tuingronden daar, deze laatste vogels betroffen misschien dus nog trekkers. Broedvogels, p. 18.

Motacilla alba L. — Witte kwikstaart *.

De volgende trekwaarnemingen: 11 April '42 een ex. op de dijk bij paal 4; 19 April even ten N. daarvan weer een ex.; 3 Mei eerst 1 ex. bij de rijshoutopslagplaats van de M.U.Z. en later 2 ex. bij de sloot achter het kerkhof; 4 Juli een jonge witte kwikstaart op dijk bij de vuurtoren; 29 Juli een ♀ op de dijk bij paal 44; 25 Augustus 2 + 3 ex. bij de haven en 23 Maart '43 1 trekker bij de vuurtoren, die eerst de dijk volgt en later ongeveer → O.N.O. het meer opvliegt, verder nog 4 ex. in het weiland bij paal 37.

Parus major L. — Koolmees.

Meerdere gegevens uit het hout om het Buurthuis: 6 Januari '42 1 ex. (zeker geen ♂), 5 November 2 ex. en 17 Januari '43 2 ex. en 23 Maart weer 1 ex.

Parus coeruleus L. — Pimpelmees.

6 Januari '42 in het buitendijkse riet bij de vuurtoren 2 ex.

Regulus regulus (L.) — Goudhaantje.

5 November '42 in het hout bij het Buurthuis een ex. gezien en gehoord.

Muscicapa hypoleuca (Pall.) — Zwartgrijs vliegenvanger *.

In het hout bij het Buurthuis en op de draden langs de weg 4 ex., waarvan zeker 1 als ♂ herkend.

Phylloscopus trochilus L. — Fitis.

De volgende waarnemingen in 1942 bij het Buurthuis: 19 April 4 ex., 3 Mei 2 of 3 ex., 16 Augustus 2 ex., 9 September 1 ex. en 27 September 1 ex.

Phylloscopus spec.

19 April '42 bij het Buurthuis 2 ex., waarschijnlijk is er een tijnjaf (*Phylloscopus collybita*) bij. Op dezelfde plaats 16 Augustus 2 of 3 ex.

Acrocephalus scirpaceus (Herm.) — Kleine karekiet *.

Zie onder Broedvogels op p. 19.

Hippolais icterina (Vieill.) — Spotvogel.

Voor de broedvogels zie p. 19, het zijn wel deze broedvogels geweest die tot 9 September '42 bij het Buurthuis aanwezig waren. Op laatstgenoemde datum was er nog 1 ex., tegen 2 ex. op 25 Augustus. Verder hield zich 29 Juli nog 1 ex. op in de rijshoutopslagplaats van de M.U.Z.

Sylvia atricapilla (L.) — Zwartkoptuinfluiter.

In het hout bij het Buurthuis 19 April '42 2 ♂♂ en 27 September 2 ♂♂ en 1 ♀.

Sylvia spec.

14 Mei '42 1 of 2 ex. bij het Buurthuis.

Turdus pilaris L. — Kramsvogel *.

5 November '42 een ex. bij het Buurthuis, de soort was daar ook 3 November aanwezig; 28 December een ex. bij de nieuwe school.

Turdus ericetorum Turton — Zanglijster.

9 November '41 een vermoede trekker in het rijshout van de M.U.Z. Uit de omgeving van het Buurthuis en het kerkhof in 1942 de volgende gegevens: 19 April $\pm$ 20 ex., 3 Mei minstens 5 stuks en 14 Mei 1 zanglijster. Op 17 Januari '43 een schuw ex. bij het Buurthuis, op die plaats 23 Maart een ex., dat gebrekkig zingt.

Turdus musicus L. — Koperwiek.

9 November '41 in het hout bij het Buurthuis 4, zo niet meer, ex., 5 November '42 ca. 10—15 ex. op bovengenoemde plaats.

Turdus torquatus L. — Beflijster.

In de omgeving van het Buurthuis 19 April '42 2 ex. (zeker 1 ♂) en 3 Mei een ♂.

Turdus merula L. — Merel *.

Bij het Buurthuis en kerkhof 9 November '41 een ♂ en een ♀; 6 Januari '42 weer een ♂ en vermoedelijk een ♀. Na de vorst was de merel 15 Maart alweer aanwezig, hierna was de soort er regelmatig tot 27 September, vermoedelijk betroffen dit wel steeds de broedvogels, zie hiervoor p. 19. Daarna waren er 5 November 3 ad. ♂♂ en 2 ♀♀; 17 Januari '43 2 ♂♂ en 1 ♀ en 24 Februari 1 ♂ bij het Buurthuis. Gedurende de wintermaanden wisselde het aantal dus nogal. 23 Maart in de omgeving van het Buurthuis 3 ex., waaronder 2 ♂♂.

Oenanthe oenanthe (L.) — Tapuit *.

2 September '41 op diverse plaatsen langs de dijk, totaal 4 à 7 ex.; 3 Mei '42 een ex. bij paal 54 en 2 ex. achter het Buurthuis; 14 Mei in het totaal zeker wel 5 ex.; 16 Augustus langs de dijk 1 ex.; 25 Augustus 2 ex. en 9 September 3 ex.

Saxicola rubetra (L.) — Paapje.

In het buitendijkse rietland bij de vuurtoren 19 April '42 1 ex.; in een boomgaard daar 14 Mei 2 ex. en later een ♂ bij het Buurthuis; 27 September was er nog een ♀ of juv. aanwezig.

Phoenicurus phoenicurus (L.) — Gekraagd roodstaartje.

In de tuin bij het Buurthuis 14 Mei steeds een ♀; daar 7 Juni een ♂ en 15 Augustus een ex. in ♀-kleed.

Phoenicurus ochrurus (Gm.) — Zwart roodstaartje.

5 November '42 een ♂ in paradox-kleed ten Z. van de haven bij en op

een schuur, later ook op de dijk. 23 Maart '43 1 ex. op tuingrond bij het Buurthuis, later daar in de struiken nog een ex., wellicht hetzelfde.

Erithacus rubecula (L.) — Roodborstje.

9 November '41 en 6 Januari '42 een ex. bij het Buurthuis en het kerkhof, op die plaats was de soort ook 15 Maart aanwezig. 19 April een ex. bij de rijshoutopslagplaats van de M.U.Z. en 2 of 3 zingende ex. op het terrein om het Buurthuis. Bij het kerkhof 26 October weer een ex.; 5 November bij het Buurthuis zelfs 5 ex.; daarna aldaar 17 Januari '43 1 ex. en 24 Februari 2 ex. 23 Maart waren er in het totaal wel 10 ex.! 1 ex. in hout bij de Grootewerf, de overigen om het Buurthuis.

Troglodytes troglodytes (L.) — Winterkoning.

Tussen het rijshout van de M.U.Z. 19 April '42 een ex.

Hirundo rustica L. — Boerenwaluw *.

2 September '41 regelmatig gezien, in het bijzonder bij de werven. In 1942 van 19 April tot 27 September steeds aanwezig. Voor Broedvogels zie p. 20.

Martula urbica (L.) — Huiswaluw *.

Op 2 September '41 $\pm$ 10 ex. om de kerk, verder nog 1 of 2 ex. In 1942 voor het eerst weer op 3 Mei gezien en wel 1 ex. bij het kerkhof langsvliegend; 14 Mei nog niet talrijk, maar 31 Mei op volle sterkte. Broedvogels zie op p. 20. Evenals de vorige soort op 27 September nog waargenomen.

Apus apus L. — Gierzwaluw *.

14 Mei '42 op verscheidene plaatsen enkelen gezien, in het totaal 5 à 10 ex.; 31 Mei $\pm$ 20 ex.; 4 Juni bij de Rozenwerf 6 ex.; 7 Juni eveneens bij verschillende localiteiten waargenomen, o.a. bij de Kerkbuurt; 28 Juni zag B o s een flink aantal gierzwaluwen bij de werven en S c h a a n k op het gehele eiland groepjes van 3 tot 10 ex.; 3 Juli bij de Kerkbuurt en de Moeneswerf een ex. Deze laatste waarnemingen maken broeden heel goed mogelijk (zie onder Broedvogels op p. 20). Tenslotte 15 en 16 Augustus 1 ex. bij het Buurthuis, op de laatste datum ook 4 ex. tussen het Kruis en de Havenbuurt.

Cuculus canorus L. — Koekoek.

2 September '41 een ex. boven het weiland bij de Minneweg. Afgaande op meerdere — van elkaar onafhankelijke — gegevens van Markers moet er Mei '42 een koekoek op het eiland geweest zijn, vele bewoners hadden tenminste de roep gehoord. 9 September een ex. bij het Buurthuis.

Asio flammeus (Pont.) — Velduil.

19 April '42 uit het buitendijkse land bij de vuurtoren (paal 50) een tweetal ex. opgejaagd.

Falco peregrinus Tunst. — Slechtvalk *.

Falco tinnunculus L. — Torenvalk *.

9 September '42 een biddend ex. aan de Noordkant, later verdwijnt de

vogel over het meer; 26 October de gehele dag 2 ex. (zeker 1 ♀) en 5 November 1 ex. biddend aan de Noordkant en 2 ex. $\pm$ Z.W. $\rightarrow$ N.W. vliegend over het meer dicht onder het eiland, later omzwenkend en biddend boven het weiland.

Falco spec.

3 Mei '42 een paar maal een valk gezien, vermoedelijk een smelleken (*Falco columbarius*). Ook op 19 April een onbekende roofvogel waargenomen.

Buteo buteo (L.) — Buizerd.

19 April '42 in het O. deel van het eiland 2 ex. 3 Juli 's avonds bij de Moeneswerf 3 ex. uit het N. tot N.N.O. recht over het eiland vliegend. Zonderlinge datum!

Circus pygargus (L.) — Asgrauwe kuikendief.

Boven de weilanden, tussen de Moeneswerf en het kanaal, 7 Juni '42 een ♂, waarschijnlijk uitkleurend, jagend.

Accipiter nisus (L.) — Sperwer.

Bij het Kruis 19 April '42 een ex. langsvliegend.

Platalea leucorodia L. — Lepelaar.

Tussen paal 1 en 10 28 Juni '42 een ex. uit N.O. richting invallend in het weiland.

Ardea cinerea L. — Blauwe reiger*.

Op 2 September '41 tweemaal een ex. in het O. deel van het eiland bij een sloot. 19 April '42 3 ex. overvliegend $\pm$ W. $\rightarrow$ O., later nog 1 of 2 ex.; 3 Mei 4 ex. uit het O.N.O. naar het eiland vliegend, daarna bij het Kruis nog een ex. Verder op alle waarnemingsdagen in Mei en Juni in klein aantal gezien. Zijn dit broedvogels van het vaste land of overzomeraars? Ook op 29 Juli waren er 2 ex. 28 December koerste een blauwe reiger $\rightarrow$ N. bij de haven. Tenslotte hield zich 23 Maart '43 een ex. op bij paal 55 en vloog opgejaagd naar het kanaal om daar te gaan vissen.

Cygnus olor (Gm.) — Knobbelzwaan.

15 Maart '42 8 ex. in het weiland bij het Kruis.

Anas platyrhynchos L. — Wilde eend*.

2 September '41 op het meer ten N.W. van de vuurtoren een grote troep grondelaars waartussen veel wilde eenden en bastaardeenden; op die plaats 9 November $\pm$ 100 ex., verder langs de dijk nog enkelen. In 1942: op laatstgenoemde plaats 6 Januari ruim 100 wilde eenden; 11 April een enkel paartje op het meer; 19 April enkele paren gezien, o.a. bij de Rozenwerf 5 op het meer; 3 Mei in het totaal slechts 2 ♂♂ en een paar op het meer. Verder in Mei en Juni de broedvogels (p. 20). 4 Juni alweer op het meer 13 + 8 ♂♂ bij paal 57; op die hoogte 3 en 4 Juli $\pm$ 30 ex.; aldaar 29 Juli twee troepen van $\pm$ 15 ex. en 16 Augustus $\pm$ 50 ex. Hierna neemt

het aantal toe, 25 Augustus zijn er ongeveer 80 wilde eenden in de bocht voor de vuurtoren en 9 September ca. 280 ex.; op die plaats zijn 27 September $\pm$ 100 ex. en 26 October vele honderden. Ook 5 November was er een grote troep aan de Noordkant van het eiland. 17 Januari '43 tussen de haven en het Kruis een 30 ex. en $\pm$ 100 ex. tussen paal 50 en paal 70. 24 Februari zijn er weer een 30 wilde eenden, zowel ♂♂ als ♀♀, maar 23 Maart zijn er slechts 2 paartjes en wel bij het Kruis.

Anas crecca L. — Wintertaling *.

Op de verzamelplaats van de wilde eenden voor de vuurtoren 6 Januari '42 en 16 Augustus resp. 1 en 12 ex.

Anas querquedula L. — Zomertaling.

Zie onder Broedvogels op p. 20.

Anas penelope L. — Smient *.

3 Mei '42 op het meer bij paal 40 een paartje en 2 ♂♂; 17 Januari '43 5 à 10 ex. en 23 Maart ca. 30 ex. op het meer even ten W. van de nieuwe dijk, de sexen zijn ongeveer gelijk verdeeld.

Anas acuta L. — Pijlstaart.

17 Januari '43 tussen de haven en het Kruis een voorbijvliegend ♂.

Spatula clypeata (L.) — Slobeend.

Tijdens het broedseizoen in 1942 vanaf 19 April steeds waargenomen (op laatstgenoemde datum waren er 4 ♂♂ en 3 ♀♀). Zie verder onder Broedvogels op p. 21. 5 November was er nog een ♂ aan de N. kust.

Aythya ferina (L.) — Tafeleend.

11 April '42 ruim 60 ex. (meest ♂♂) tussen de andere eenden op het meer. 17 Januari '43 minstens 2 ♂♂ en nog enkele ex. tussen troepen van de twee volgende soorten.

Aythya fuligula (L.) — Kuifeend *.

Op 11 April '42 zeker 25 ex. (♂♂ en ♀♀) op het meer; 19 April bij paal 70 2 ♂♂ en 3 Mei ter hoogte van paal 40 een ♂. 28 December was er een aangeschoten ♂ in de haven. 17 Januari '43 een troep van 60 kuifeenden tussen de haven en het Kruis en even ten W. van de nieuwe dijk een troep van ruim 100 topper- of kuifeenden, vermoedelijk was het een gemengde troep, er zijn echter zeker 10 ♂♂ van de laatste soort bij. Bij de vuurtoren 24 Februari en 23 Maart resp. $\pm$ 25 ex. en enige ♂♂ op het meer.

Aythya marila (L.) — Toppereend *.

Ongeveer bij paal 50 6 Januari '42 een ♂ zien vliegen; 11 April zeker 200 ex. — samen met tafel- en kuifeenden en wilde eenden — bij paal 55; 19 April op het meer tussen het sluisje, de vuurtoren en paal 67 80 à 90 ex.; 3 Mei bij paal 40 $\pm$ 50 ex., grootste deel ♂♂. 17 Januari '43 $\pm$ 10 ex. tussen de eenden bij de Minneweg, zie ook bij de kuifeend; 24 Februari

5 ♀♀ bij de vuurtoren en 23 Maart ten W. van de nieuwe dijk een grote troep op het meer.

Bucephala clangula (L.) — Brilduiker *.

Melanitta nigra (L.) — Zwarte zeeëend *.

Mergus merganser L. — Grote zaagbek.

15 Maart '42 overvliegende ex. waargenomen. Op 23 Maart '43 werden door de boot eerst 3 ♂♂ en 3 ♀♀ en later nog 3 ♂♂ opgejaagd, die allen naar de eendentroep bij de nieuwe dijk vlogen, waar zich nog enige *merganser* ex. bevonden.

Mergus serrator L. — Middelste zaagbek *.

Mergus albellus L. — Nonnetje *.

6 Januari '42 vanaf de boot halverwege het Gouwmeer 3 ♂♂ en 3 ♀♀ op het water gezien. 17 Januari '43 is de soort zeer talrijk tussen Marken en het schotsenveld voor de kust van Noord-Holland.

Phalacrocorax carbo (L.) — Aalscholver *.

2 September '41 minstens 2 ex. op het meer om het eiland aanwezig; 9 November vliegen er 2 uit het kanaal op. In 1942 op alle waarnemingsdagen in de periode van April tot Juli in wisselend aantal waargenomen, zowel op het meer als in alle mogelijke richtingen langsvliegend. Ook op 25 Augustus en 9 September waren er aalscholvers aanwezig. Tenslotte 26 October 2 ex. voor het eiland. In 1943 op 23 Maart weer gezien, bij het Kruis 3 ex. Op laatstgenoemde plaats schijnen de aalscholvers gaarne te zitten (v a n I J z e n d o o r n).

Podiceps cristatus (L.) — Fuut *.

6 Januari '42 bij paal 39 steeds een druk duikend ex. op het meer.

Podiceps nigricollis Brehm — Geöorde fuut.

In het kanaal bij het Kruis op 16 Augustus '42 een ex. in winterkleed.

Podiceps ruficollis (Pall.) — Dodaars.

Op het meer tussen de vuurtoren en het sluisje 3 Mei '42 een tweetal ex.; 25 Augustus en 9 September resp. 2 of 3 en 1 ex. in het kanaal.

Haematopus ostralegus (L.) — Scholekster *.

Behalve de onder Broedvogels vermelde gegevens (zie p. 21) de volgende waarnemingen in '42: 19 April 3 ex. bij de Minneweg en 2 langsvliegende ex. bij de Rozenwerf; aldaar 3 Mei 1 ex.; 14 Mei tussen de Rozenwerf en de Kerkbuurt een roepend overvliegend ex., evenzo 7 Juni. Een deel van deze waarnemingen heeft zeker wel de broedvogels betroffen. 23 Maart '43 bij het Kruis weer een paar.

Charadrius hiaticula L. — Bontbekpluvier *.

Op de buitendijkse gronden tussen de vuurtoren en de Minneweg 2 Sep-

tember '41 3 ex.; 29 Juli '42 een ex. bij paal 78 van de dijk opvliegend en over het meer naar het Z.W. verdwijnend; 16 Augustus een ex. bij het Kruis en 25 Augustus weer een ex. aan de Noordzijde.

Charadrius alexandrinus L. — Strandpluvier *.

Charadrius apricarius (L.) — Goudpluvier *.

6 Januari '42 bij de palen 5 en 6 21 à 23 ex., later $\pm$ 40 bij de vuurtoren overvliegend; 27 September vloog een ex. over $\rightarrow$ Z. en 23 Maart '43 3 ex. vanaf het meer het eiland overtrekkend bij het Kruis, richting ongeveer N.O.

Squatarola squatarola (L.) — Zilverpluvier *.

9 September '42 waarschijnlijk 3 ex. aan de Noordzijde van het eiland.

Vanellus vanellus (L.) — Kievit *.

2 September '41 bij het Kruis 4 ex., bij de Rozenwerf tweemaal een ex. in het weiland en bij de Moeneswerf $\pm$ 45 ex. In 1942 waren op 15 Maart alweer kieviten aanwezig. Gedurende de bezoeken in April en Mei buiten de als broedvogels beschouwde ex. geen kieviten gezien, uitgezonderd 31 Mei toen 2 ex. bij paal 18 Z.W. tot Z.Z.W. het meer opvlogen. Dan op 7 Juni 3 ex. buitendijks bij de vuurtoren, geen broedvogels. 3 Juli in het weiland bij de Moeneswerf 6, 25 en $\pm$ 5 kieviten, die dag en ook 4 Juli meerdere ex. buitendijks. Verder op 29 Juli en 15, 16 en 25 Augustus in groter of kleiner aantal aanwezig. Ook op 9 September (o.a. 11 ex. bij de vuurtoren) en 27 September. Tenslotte nog op 26 October, toen er $\pm$ 10 ex. waren. (Voor de Broedvogels zie p. 21). 24 Februari '43 trokken 11 ex. Z.W. $\rightarrow$ N.O. over en 23 Maart aan de Noordzijde 12 ex. $\rightarrow$ N.N.O. het meer op en bij het Kruis 2 ex. uit Z.Z.W. richting van het meer naar het eiland. Laatstgenoemde dag waren er totaal alweer ca. 10 paartjes in de weilanden.

Arenaria interpres (L.) — Steenloper.

2 September '41 2 of 3 ex. op meerdere plaatsen gezien; 3 Mei '42 bij paal 41 een ex., later op de dag ook bij het Kruis nog een steenloper.

Philomachus pugnax (L.) — Kempfaan *.

Op 11 April '42 enkele ex. aanwezig, daarna steeds in April, Mei, Juni en Juli, waarschijnlijk wel alleen broedvogels. Niet zeker is of de kemphanen, die zich 19 April en 3 Mei (resp. $\pm$ 15 en een paar maal enkelen) buitendijks ophielden, ook broedvogels waren of doortrekkers. Broedvogels, zie p. 22.

Calidris canutus (L.) — Kanoetstrandloper.

Buitendijks tussen de vuurtoren en de Minneweg 2 September '41 3 ex. in overgangskleed.

Calidris alpina (L.) — Bonte strandloper *.

2 September '41 2 ex. met grijs aan de onderkant op buitendijksland ten O. van de Minneweg; 3 Mei '42 bij paal 62 een ex. in zomerkleed opgejaagd.

Calidris maritima (Brünn.) — Paarse strandloper *.

Tringa hypoleucos L. — Oeverloper *.

2 September '41 meerdere tientallen, eens 13 ex. tezamen. In 1942: 3 Mei 2 ex.; 14 Mei minstens 15 stuks, o.a. 12 ex. buitendijks bij de vuurtoren; op die plaats 31 Mei nog een ex.; ook 4 Juni nog een ex. en 7 Juni buitendijks tussen de vuurtoren en het sluisje 7 ex. Laat! Terugtrekkers: 15, 16 (minstens 10 ex.) en 25 Augustus en 9 September.

Tringa glareola L. — Bosruiter.

3 Juli '42 1 of 2 ex. in het weiland bij de Moeneswerf; 4 Juli 1 ex. langs een slootje bij paal 57; 16 Augustus 3 ex. in de omgeving van het Kruis en 25 Augustus 2 ex. in het Z.W. deel van het eiland langs het kanaal.

Tringa ochropus L. — Witgatje.

11 April '42 zo goed als zeker een ex. bij paal 9; 19 April een ex. in het Z.O. en 15 Augustus 's avonds een roepend ex. overvliegend bij de Groote-werf.

Tringa totanus (L.) — Tureluur *.

Reeds op 15 Maart '42 aanwezig; op de volgende waarnemingsdag, 11 April, zeker al 25 ex. Daarna op alle data tot 25 Augustus waargenomen, uitgezonderd 15 en 16 Augustus, trouwens 29 Juli waren er slechts 4 ex. en 25 Augustus nog maar enkelen. Zie verder onder Broedvogels op p. 22. 23 Maart '43 in het totaal hoogstens 10 ex.

Tringa erythropus (Pall.) — Zwarte ruiter *.

Bij het Kruis in de sloten dicht onder de zeedijk 16 Augustus '42 een ex.

Limosa lapponica (L.) — Rosse grutto.

3 Mei '42 een ex. buitendijks gezien ten W. van de vuurtoren door Veldkamp; van IJzendoorn en Resoort zagen die dag misschien 2 ex.

Limosa limosa (L.) — Grutto *.

Vanaf 11 April '42 op alle data tot 3 en 4 Juli waargenomen, op de laatste 2 dagen echter nog maar enkele paren, het grootste deel van de broedvogels was toen al vertrokken. Zie verder onder Broedvogels op p. 22. 23 Maart '43 waren er weer 3 ex. op het eiland.

Numenius arquata (L.) — Wulp *.

Uit 1942 de volgende gegevens: 6 Januari bij paal 77 op het weiland 2 ex.; 3 Mei zeker een ex. bij de vuurtoren, later misschien nog een ex. en 25 Augustus 4 à 7 ex. 24 Februari '43 aan de N. kant van Marken een ex.

Numenius phaeopus (L.) — Regenwulp *.

15 Augustus '42 bij de vuurtoren 2 ex. uit het N.O. → Z.Z.W. langs, later misschien nog eens 2 ex.

Capella gallinago (L.) — Watersnip *.

Bij de vuurtoren 15 Augustus '42 16 ex. overvliegend.

Lymnocryptes minimus (Brünn.) — Bokje *.

Chlidonias niger (L.) — Zwarte stern *.

2 September '41 in het totaal 250 à 300 ex., talrijk op de fuikenstaken voor de kust en tussen de kapmeeuwen (*Larus ridibundus*) in het weiland. Voorjaar 1942: 3 Mei 4 + 2 + 5 + 1 ex. uit het O. tot O.N.O. naar de kust bij de Rozenwerf, even daarna 15 à 20 ex. op netten in het meer; 14 Mei behalve enkele solitaire ex. langs de kust een troepje van $\pm$ 20 ex. op stokken in het meer bij paal 20. Na de broedtijd: reeds op 28 Juni $\pm$ 300 ex. in grote troepen in de weilanden en boven het kanaal ten W. van de kleine buurten; evenzo talrijk op 3 en 4 Juli, grootste deel in het weiland; 29 Juli minstens 100 ex.; 15 en 16 Augustus nog vele zwarte sterns aanwezig, aantal niet te schatten; 25 Augustus meer dan 500 ex. (schatting op partiële telling berustend). In September niet meer waargenomen.

Sterna sandvicensis Lath. — Grote stern *.

3 Mei '42 voor de kust en langs het kanaal vanaf de buurten tot aan het Kruis, in het totaal 10 à 15 ex. 25 Augustus vele tientallen families, met nog bedelende jongen. Tenslotte was de grote stern ook op 9 September aanwezig.

Sterna hirundo L. — Visdiefje *.

2 September '41 op het gehele eiland aanwezig, aantal op $\pm$ 20 geschat. In 1942 reeds op 11 April enkele ex. gezien, vroeg! Hierna in April, Mei, Juni en Juli op alle waarnemingsdata geobserveerd (zie onder Broedvogels, p. 23), 29 Juli o.a. 44, 20, 30 en $\pm$ 35 ex. geteld. Ook 15—16 Augustus in flink aantal, 25 Augustus nog talrijk, maar 9 September sterk in aantal verminderd.

Sterna albifrons Pall. — Dwergsterntje.

29 Juli '42 bij de haven en de kust bij de Rozenwerf een ex. waargenomen.

Larus marinus L. — Mantelmeeuw *.

Van 19 April '42 tot 27 September practisch niet aanwezig, uit die periode de volgende waarnemingen: 14 Mei, 6 en 7 Juni en 15 en 16 Augustus een juv. ex. en 28 Juni 5 ex., waarvan 2 ad. Op de overige waarnemingsdagen meestal gezien, eens — 6 Januari '42 — meer dan 30 ex.

Larus argentatus Pont. — Zilvermeeuw *.

Uitgezonderd 22 Januari '42 en 15 Maart (sneeuw en ijs) op alle waarnemingsdata aanwezig. Enkele malen (o.a. 17 Januari '43) meerdere tientallen. In de zomermaanden nooit zoveel, maximaal 31 Mei '42 met 15 à 20 vogels. Het grootste deel van de waargenomen vogels bestond altijd uit ad. ex.

Larus canus L. — Stormmeeuw *.

Gedurende de maanden Mei, Juni en Juli '42 maar zeer spaarzaam aanwezig; trouwens ook in de overige maanden nooit veel, eens, n.l. 6 Januari

'42 meer dan 30 ex. Ook bij deze soort overheerste het aantal ad. vogels sterk.

Larus ridibundus L. — Kapmeeuw*.

Op alle waarnemingsdagen aangetroffen, maar in sterk wisselend aantal. In Mei, Juni, Juli en Augustus '42 steeds troepen van over de 100 kapmeeuwen, voor het allergrootste deel ad. Verdere gegevens zie ook onder Broedvogels op p. 22. 23 Maart '43 zeker meer dan 150 ex.

Gallinula chloropus (L.) — Waterhoentje*.

Naast de onder Broedvogels vermelde gegevens (p. 23) geen verdere waarnemingen.

Fulica atra L. — Meerkoet*.

2 September '41 op grote afstand 5 ex. in het kanaal gezien bij het Kruis. 19 April '42 in een sloot achter het Buurthuis een dood ex. Zie ook onder Broedvogels op p. 23. 17 Januari '43 was er een ex. tussen de Rozenwerf en het Kruis en een ex. bij paal 50.

Haarlem, winter 1943.

Resultaten van het ringonderzoek betreffende den vogel- trek, ingesteld door het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, XXX

DOOR

Dr G. C. A. JUNGE.

Wanneer bij het ringnummer niets is vermeld, beteekent dit, dat de vogels als juveniel zijn geringd.

De administratie van het ringonderzoek werd tot einde 1942 gevoerd door den heer C. Bruyning, waarna hij werd vervangen door den heer A. T. P. Smit.

***Phalacrocorax carbo sinensis* (Shaw en Nodder) — Aalscholver.**

152390 30-7-1936 22-3-1942 dood gevonden te Overschie.
Drimmelen (N.Br.)

***Ardea cinerea* L. — Blauwe reiger.**

169852 14-5-1939 ± 29-3-1942 vleugellam gevangen te Schagerbrug (N.H.).
Bergen

***Ixobrychus minutus* (L.) — Woudaapje.**

178505 19-6-1940 19-7-1942 broedend gevonden op 1.5 km van de plaats
♂ Reeuwijk van het ringen.

***Botaurus stellaris* (L.) — Roerdomp.**

180807 7-3-1941 25-2-1942 gevangen te Nunspeet.
ad. Kampen